

Specijalno izvješće

o položaju žrtava nasilja u obitelji u Županiji/Kantonu 10

Banja Luka, rujan 2020. godine

SPECIJALNO IZVJEŠĆE
o položaju žrtava nasilja u obitelji u Županiji/Kantonu 10

Banjaluka, rujan 2020. godine

KAZALO

I - UVOD	5
1.1. Razlozi za izradu Izvješća.....	5
1.2. Cilj Izvješća.....	5
II – RELEVANTNO ZAKONODAVSTVO	6
2.1. Međunarodni standardi	6
2.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini.....	11
III – SITUACIJSKA ANALIZA	22
3.1. Statistički pokazatelji	22
3.2. Prikupljanje informacija o slučajevima nasilja u obitelji i problemima s kojima se nadležna tijela susreću.....	24
IV – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	43

I - UVOD

1.1. Razlozi za izradu Izvješća

U medijima se često objavljuju informacije o slučajevima nasilja u obitelji na području Kantona 10. Tako je dana 11.10.2017. godine i Euroblic objavio informaciju o teškom položaju povratnika u općinama Drvar, Bosansko Grahovo i Glamoč. Euroblic naglašava, da je i sigurnost ovdje luksuz uz navođenje slučaja žene žrtve nasilja u obitelji, kojoj je policajac rekao da “dođe sutra”.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine su temeljem navedene informacije objavljene u Euroblicu, odlučili sačiniti Specijalno izvješće o položaju žrtava nasilja u obitelji u Kantonu 10.

S obzirom na značaj uloge koju obitelj ima za razvoj, pa i opstanak svakog društva, problemu nasilja u obitelji se daje sve veći značaj. Društvo ne smije dozvoliti da žene, djeca, nemoćne osobe i drugi, budu žrtvom obiteljskog nasilja. Tim prije, ukoliko su djeca žrtve nasilja ili promatraju nasilje kroz duži vremenski period, na “najboljem su putu” su da i sami postanu nasilni.

Postoji niz međunarodnih dokumenata koji garantiraju prava ugroženim kategorijama, pri čemu ističemo Istanbulsku konvenciju koju je Bosna i Hercegovina ratificirala, čime se obvezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi prevencije nasilja nad ženama, zaštite žrtava nasilja, te kažnjavanja počinitelja nasilja.

Pitanje zaštite u obitelji uređeno je Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji Federacije Bosne i Hercegovine.¹ U Županiji/Kantonu 10, koja je u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine, postoji pravni okvir koji regulira zaštitu nasilja u obitelji, ali je otvoreno pitanje stvarne primjene donesenih zakonodavnih propisa.

U medijima se često objavljuju informacije o slučajevima nasilja u obitelji na području baš ove županije.

1.2. Cilj Izvješća

Cilj Izvješća je osigurati razumijevanje problema i pitanja vezanih za položaj osoba izloženih nasilju u obitelji u Županiji/Kantonu 10, kao jednog od preduvjeta za osiguranje prava svakoga, a posebice žena na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, te doprinijeti općem poboljšanju prava svih osoba da žive slobodno od nasilja, kao i poboljšanju ljudskih prava i sloboda u Županiji/Kantonu 10.

Izvješće treba osigurati identificiranje ključnih smjerova za institucionalno djelovanje s ciljem rješavanja uočenih problema u ovoj oblasti.

¹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u F BiH, br.20/13

II – RELEVANTNO ZAKONODAVSTVO

2.1. Međunarodni standardi

2.1.1. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima²

Članak 2

2. Države članice ovog pakta obvezuju se da garantiraju da će sva prava koja su u njemu formulirana biti ostvarivana bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji, spolu, jeziku, političkom ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovinskom stanju, rođenju ili kakvoj drugoj okolnosti.

Članak 3

Države članice ovog pakta obvezuju se da osiguraju jednako pravo muškarcima i ženama da uživaju sva ekonomska, socijalna i kulturna prava koja su nabrojana u ovom paktu.

2.1.2. Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena³

Članak 1

Za svrhe ove konvencije, izraz “diskriminacija žena” označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje u pogledu spola, što ima za posljedicu ili cilj da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili vršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje, temeljem ravnopravnosti muškaraca i žena.⁴

2.1.3. Europska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Članak 14 (Zabrana diskriminacije)

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

2.1.4. Protokol broj 12. Europske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Članak 1 (Opća zabrana diskriminacije)

1. Uživanje svih prava određenih zakonom osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status.
2. Nikoga ne smiju diskriminirati javna tijela na bilo kojoj osnovi, kako je i navedeno u stavku 1.

² Usvojen i otvoren za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 2200A (XXI) od 16. prosinca 1966. godine, stupio na snagu: 3. siječnja 1976. godine.

³ Odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 34/180 od 18. prosinca 1979. godine. Konvencije je stupila na snagu: 3. rujna 1981. godine.

⁴ U Općoj preporuci 19, Komitet je zaključio da nasilje zasnovano na genderu – nasilje nad ženom zato što je žena, ili koje disproporcionalno utječe na žene, bilo da ga vrše javne vlasti ili neke osobe, organizacije ili poduzeća – spada pod definiciju članka 1.”

2.1.5. Europska socijalna povelja (revidirana)⁵

Članak 12 (Pravo na socijalnu skrb)

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu skrb, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da:

- 1. uspostave ili održavaju sustav socijalne skrbi;*
- 2. održavaju sustav socijalne skrbi na zadovoljavajućoj razini, koja je kao minimum jednaka onoj koja je potrebna za ratificiranje Europskog kodeksa socijalne skrbi;*
- 3. nastoje progresivno podizati sustav socijalne skrbi na višu razinu; ...*

Članak 13 (Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć)

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da:

- 1. osiguraju da svaka osoba koja ne raspolaže odgovarajućim resursima, i koja nije u mogućnosti osigurati te resurse bilo vlastitim naporima ili iz drugih izvora, posebno uživanjem beneficija sheme socijalne skrbi, dobije odgovarajuću pomoć i u slučaju bolesti brigu koju iziskuje njezino stanje;*
- 2. osiguraju da osobe koje primaju takvu pomoć neće, iz tog razloga, podnositi smanjenje svojih političkih i socijalnih prava;*
- 3. predvide da svatko može dobiti, preko odgovarajućih javnih ili privatnih službi, savjete i osobnu pomoć koja im je eventualno potrebna da bi spriječili, otklonili ili ublažili osobno ili obiteljsko siromaštvo.*

Članak 14 (Pravo na korištenje službi socijalne skrbi)

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na korištenje službi socijalne skrbi, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da:

- 1. promoviraju ili pružaju usluge koje, korištenjem metoda socijalnog rada, doprinose dobrobiti i razvitku i pojedinaca i skupina unutar zajednice, i njihovo prilagođavanje socijalnom okruženju;*
- 2. potiču sudjelovanje pojedinaca i dragovoljnih i drugih organizacija u uspostavi i održavanju takvih službi.*

Članak 16 (Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku skrb)

Sa ciljem osiguranja potrebnih uvjeta za puni razvitak obitelji, koja je temeljna jedinica društva, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da promoviraju ekonomsku, pravnu i socijalnu skrb obiteljskog života sredstvima kao što su socijalne i obiteljske naknade, fiskalni aranžmani, pružanje stanovanja za obitelj, beneficije za mlade bračne parove i druga odgovarajuća sredstva.

⁵Europska socijalna povelja (Povelja) je najznačajniji dokument koji regulira ostvarivanje ekonomskih i socijalnih prava u okviru Europske unije. Bosna i Hercegovina (BiH) je ratificirala Povelju 2008. godine, čime se obvezala na usklađivanje domaćeg zakonodavstva i prakse sa standardima predviđenim u ovom dokumentu. Primjena, osiguranje ostvarivanja i zaštita prava predviđenih u Povelji jedan je od uvjeta u okviru procesa pridruživanja BiH Europskoj uniji.

Članak 17 (Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku skrb)

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih da odrastaju u okruženju koje potiče puni razvitak njihove ličnosti i njihovih fizičkih i mentalnih kapaciteta, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da, bilo izravno ili u suradnji sa javnim i privatnim organizacijama, poduzmu sve odgovarajuće i potrebne mjere kreirane u cilju:

1. a) osiguranja da djeca i mladi, uvažavajući prava i obveze njihovih roditelja, imaju skrb, pomoć, obrazovanje i obuku koju trebaju, posebno predviđanjem osnivanja ili održavanja institucija i službi dovoljnih i adekvatnih za ovu svrhu;

b) zaštite djece i mladih od zanemarivanja, nasilja i eksploatacije;

c) predviđanja zaštite i posebne pomoći od strane države za djecu i mlade osobe privremeno ili konačno uskraćene za pomoć njihove obitelji;

2. omogućavanja djeci i mladima besplatnog osnovnog i srednjeg obrazovanja, kao i poticanja njihovog redovnog prisustva nastavi.

2.1.6. Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ⁶

Članak 1. Ciljevi Konvencije

1. Ciljevi ove konvencije su:

a. zaštita žena od svih oblika nasilja i sprječavanje, procesuiranje i eliminiranje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji;

b. doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promoviranje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena;

c. izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji;

d. unaprjeđenje međunarodne suradnje u pogledu eliminiranja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji;

e. pružanje podrške i pomoći organizacijama i tijelima unutarnjih poslova u djelotvornoj suradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminiranju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

2. Da bi se osigurala djelotvorna primjena odredbi Konvencije, u okviru ove konvencije određen je mehanizam za praćenje.

Članak 2. Oblast primjene Konvencije

1. Konvencija se odnosi na sve oblike nasilja nad ženama, uključujući nasilje u obitelji, koje žene pogađa nesrazmjerno u odnosu na muškarce.

Članak 4. Temeljna prava, načelo jednakosti i nediskriminacije

1. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere za unaprjeđenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od nasilja kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi.

2. Članice će osuditi sve oblike diskriminacije nad ženama i bez odgađanja poduzeti neophodne zakonodavne i druge mjere za sprječavanje diskriminacije, a posebno:

⁶ "Službeni glasnik BiH" broj 15/13

- uključivanjem u ustav države, odnosno druge odgovarajuće zakone načela jednakosti između žena i muškaraca osiguravanjem praktičnog ostvarivanja ovog načela;
- zabranom diskriminacije nad ženama, uključujući korištenje sankcija, prema potrebi;
- ukidanjem zakona i praksi koje diskriminiraju žene.

3. Članice će osigurati primjenu odredbi ove konvencije, posebno mjera zaštite prava žrtava, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao što su: spol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili neko drugo mišljenje, nacionalno, odnosno društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, seksualno opredjeljenje, rodni identitet, uzrast, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, status migranta ili izbjeglice, odnosno neki drugi status.

4. Posebne mjere neophodne za sprječavanje i zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja ne smatraju se diskriminacijom u smislu ove konvencije.

Članak 5. Obveze država i dužna pozornost

1. Članice će se suzdržati od sudjelovanja u bilo kakvom činu nasilja nad ženama i osigurati da državna tijela, zvaničnici, službenici, ustanove i drugi akteri koji nastupaju u ime države postupaju sukladno s ovom obvezom.

2. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere da s dužnom pozornošću spriječe, istraže, kazne i osiguraju reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom konvencijom koja učine akteri koji ne istupaju u ime države.

Članak 7. Sveobuhvatne i koordinirane politike

1. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere za usvajanje i primjenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika koje obuhvaćaju sve relevantne mjere za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom i nude holistički odgovor na nasilje nad ženama.

2. Članice će osigurati da politike koje se navode u stavku 1. stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu suradnju svih nadležnih tijela, institucija i organizacija.

3. Mjere koje se poduzimaju sukladno s ovim člankom uključit će, prema potrebi, sve nadležne aktere, kao što su državna tijela, nacionalne, regionalne i lokalne skupštine i uprave, državne institucije za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Članak 8. Financijska sredstva

Članice će odvojiti odgovarajuća financijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno provođenje integriranih politika, mjera i programa za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom, uključujući i one koje provode nevladine organizacije i civilno društvo.

Članak 9. Nevladine organizacije i civilno društvo

Članice će prepoznati, podsticati i podržavati, na svim razinama, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvornu suradnju s ovim organizacijama.

Članak 10. Koordinaciono tijelo

1. Članice će odrediti, odnosno uspostaviti jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom. Ova tijela će koordinirano prikupljati podatke sukladno članku 11. vršiti analizu i objavljuvati rezultate.

Članak 16. Programi preventivne intervencije i programi za rad s počiniteljima nasilja

1. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere za osnivanje i podršku programa koji imaju za cilj da počinitelji nasilja u obitelji nauče i usvoje nenasilno ponašanje u međuljudskim odnosima u pogledu sprječavanja daljnjeg nasilja i izmjene obrazaca nasilnog ponašanja.

2. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere za osnivanje i podršku programa za rad s počiniteljima, posebno seksualnim prijestupnicima, koji imaju za cilj sprječavanje ponavljanja kaznenog djela.

3. Prigodom poduzimanja mjera iz st. 1. i 2. članice će osigurati da sigurnost, podrška za žrtve i njihova ljudska prava budu od primarnog značaja i da, prema potrebi, osnivanje i provođenje ovih programa bude u bliskoj suradnji sa specijaliziranim službama za podršku žrtvama.

Poglavlje IV. Zaštita i podrška

Članak 18. Opće obveze

1. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere zaštite svih žrtava od daljnjeg nasilja.

2. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere, sukladno s međunarodnim pravom, da osiguraju odgovarajuće mehanizme za djelotvornu suradnju između svih nadležnih državnih tijela, uključujući sudove, javna tužiteljstva, tijela unutarnjih poslova, lokalne i regionalne uprave, kao i nevladine organizacije i ostale relevantne organizacije i osobe, u pružanju zaštite i podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom, uključujući i upućivanje na opće i specijalizirane službe podrške, navedene u čl. 20. i 22. ove konvencije.

3. Članice će osigurati da mjere koje poduzimaju sukladno s ovim poglavljem ispunjavaju sljedeće kriterije:

- da su zasnovane na razumijevanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i sigurnost žrtve;
- da su zasnovane na integriranom pristupu koji uzima u obzir odnos između žrtava, počinitelja, djece i njihovog šireg društvenog okruženja;
- da imaju za cilj izbjegavanje sekundarne viktimizacije;
- da imaju za cilj osnaživanje i ekonomsku neovisnost žena žrtava nasilja;
- da, tamo gdje je to prikladno, različite službe za zaštitu i podršku žrtava budu u istim prostorijama;
- da odgovaraju na specifične potrebe ugroženih osoba, uključujući i djecu-žrtve, i da su im dostupne.

4. Pružanje usluga ne smije ovisiti od spremnosti žrtve da podnese prijavu ili svjedoči protiv bilo kojeg počinitelja...

Članak 20. Opće usluge podrške

1. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere kako bi osigurale da žrtve imaju pristup uslugama koje omogućavaju njihov oporavak od nasilja. Ove mjere treba da obuhvaćaju, kada je to neophodno, usluge kao što je pravno i psihološko savjetovalište, financijska pomoć, stanovanje, obrazovanje, obuka i pomoć prigodom zapošljavanja.
2. Članice će poduzeti sve neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere kako bi osigurale žrtvama pristup uslugama zdravstvene i socijalne zaštite, kao i adekvatnu opremljenost ovih službi i obučenosť uposlenih za pomoć žrtvama i upućivanje na odgovarajuće službe.

Članak 22. Specijalizirane usluge podrške

1. Članice će poduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere da omoguće, odnosno osiguraju, uz odgovarajuću geografsku rasprostranjenost, neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizirane usluge podrške za svaku žrtvu koja je bila izložena bilo kojim djelom nasilja obuhvaćenog Konvencijom.
2. Članice će omogućiti, odnosno osigurati specijalizirane usluge podrške za sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu.

Članak 23. Sigurne kuće

Članice će poduzeti sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci.

2.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini

2.2.1. Ustav Bosne i Hercegovine⁷

Članak II (Ljudska prava i temeljne slobode)

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

1. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima (...)

Aneks I

Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini

... 8. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.)

9. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije u odnosu na žene (1979.)

...

⁷„Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini“

2.2.2. Zakon o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Članak 1.

1. Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine je neovisna institucija uspostavljena u cilju promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je zajamčeno posebno Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog Ustava...

Članak 2.

1. Institucija će razmatrati predmete koji se odnose na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjene od strane bilo kojeg tijela vlasti u Bosni i Hercegovini.

2. Institucija će djelovati po prijemu žalbe ili ex officio....

Članak 25.

1. Tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obvezni su Instituciji pružiti odgovarajuću pomoć u istrazi i vršenju kontrole.

Članak 32.

1. Ombudsman može dati preporuke vladinim tijelima u cilju usvajanja novih mjera...

4. Kada, nakon razmatranja predmeta, Ombudsman ustanovi da način na koji je zakon primijenjen vodi nepravičnim rezultatima, on može uputiti nadležnom tijelu vlade preporuke koje bi dovele do pravičnog rješenja situacije predmetnog pojedinca. Ombudsman može nadležnom tijelu dati prijedlog mjera čija primjena bi vjerojatno poboljšala situaciju na koju se žali, uključujući isplatu odštete, i u godišnjem ili specijalnom izvješću Institucije dati prijedlog za izmjene i dopune zakona i drugih propisa kada smatra da je to potrebno...

2.2.3. Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine ⁸

Članak 2 (Diskriminacija)

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili grupi osoba temeljem njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima javnog života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela kao i na sve fizičke ili pravne osobe, i u javnom i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravstva, socijalne skrbi, dobara i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, te obavljanja gospodarskih aktivnosti i javnih usluga.

⁸ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 59/05 i 66/16.

Članak 3 (Oblici diskriminacije)

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim člankom 2. ovog zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili grupa osoba dovedena, ili je bila ili bi mogla biti dovedena, u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili grupe osoba u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, ima, ili bi imala učinak, dovođenja neke osobe ili grupe osoba u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 6 (Oblast primjene)

Ovaj zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, županija i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim a posebno u sljedećim oblastima:

c) socijalne skrbi, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu pomoć (naknade za stanovanje, naknade za mlade, itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne skrbi;

Članak 7 (Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije)

(1) Centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsman Bosne i Hercegovine).

(2) Ombudsman Bosne i Hercegovine postupa sukladno s ovim zakonom i Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava BiH na način da u okviru svoje nadležnosti:

a) zaprima pojedinačne i grupne žalbe u svezi s diskriminacijom;

b) fizičkim i pravnim osobama koja su podnijela žalbu zbog diskriminacije daje potrebna obavještenja o njihovim pravima i obvezama, te mogućnostima sudske i druge zaštite;

c) povodom žalbe Ombudsman Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu, ili da pokrene istražni postupak sukladno s posebnim propisima;

d) predlaže pokretanje postupka medijacije sukladno s odredbama Zakona o medijaciji;

e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;

f) podnosi godišnje, a prema potrebi i vanredna izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

g) informira javnost o pojavama diskriminacije;

h) na vlastitu inicijativu, provodi istraživanja u oblasti diskriminacije;

i) daje mišljenja i preporuke s ciljem sprječavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini;

j) ima pravo da pokreće i sudjeluje u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima;

l) radi na promociji ovog zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu njezine prevencije;

2.2.4. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁹

Članak 1

Ovim zakonom uređuje se, promovira i štiti ravnopravnost spolova, garantiraju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštita od diskriminacije temeljem spola.

Članak 2.

(1) Osobe muškog i ženskog spola su ravnopravne.

(2) Puna ravnopravnost spolova garantira se u svim oblastima društva, uključujući, ali ne ograničavajući se, na oblasti obrazovanja, ekonomije, zapošljavanja i rada, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, sport, kulturu, javni život i medije, bez obzira na bračno i obiteljsko stanje.

(3) Diskriminacija na temelju spola i spolne orijentacije zabranjena je.

(4) Diskriminacijom se ne smatra uvođenje, donošenje i provođenje privremenih posebnih mjera s ciljem otklanjanja postojeće neravnopravnosti, promoviranja jednakosti i zaštite ravnopravnosti spolova.

(5) Diskriminacijom po osnovu spola ne smatra se norma, kriterij ili praksa koju je moguće objektivno opravdati postizanjem zakonitog cilja, proporcionalnog poduzetim nužnim i opravdanim mjerama.

Članak 3.

(1) Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

(2) U svojim oblicima diskriminacija može biti direktna, indirektna, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju i nasilje po osnovu spola.

Članak 6.

(1) Nasilje po osnovu spola je zabranjeno.

(2) Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputavaju osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

(3) Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na

a) nasilje koje se događa u obitelji ili domaćinstvu;

b) nasilje koje se događa u široj zajednici;

c) nasilje koje počine ili toleriraju tijela vlasti i druga ovlaštena tijela i pojedinci;

d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

(4) Nadležne vlasti obvezne su poduzeti odgovarajuće mjere radi eliminacije i sprječavanja nasilja po osnovu spola u javnoj i privatnoj sferi života, te osigurati instrumente pružanja zaštite, pomoći i naknade žrtvama.

(5) Nadležne vlasti obvezne su poduzeti odgovarajuće mjere, uključujući, a ne ograničavajući se, na oblast obrazovanja radi eliminacije predrasuda, običaja i svih drugih praksi baziranih na ideji inferiornosti ili superiornosti bilo kojeg spola, kao i na stereotipnim ulogama osoba muškog i

⁹ Službeni glasnik BiH, broj 32/10.

ženskog spola. Ovo uključuje, ali nije ograničeno na edukaciju i podizanje svijesti među državnim službenicima, u javnosti i na druge načine.

Članak 16.

(1) Svi imaju jednaka prava na socijalnu skrb bez obzira na spol.

(2) Zabranjena je diskriminacija na temelju spola u uživanju svih oblika socijalnih prava utvrđenih važećim zakonima, a posebno u slučajevima:

- a) podnošenja zahtjeva za ostvarivanje bilo kojeg prava iz oblasti socijalne skrbi;
- b) postupka utvrđivanja i načina korištenja socijalnih prava i utvrđenih beneficija;
- c) prestanka uživanja utvrđenih prava.

Članak 17.

Nadležne vlasti osigurati će da zakoni i drugi akti, te mehanizmi koji se odnose na pristup i korištenje socijalne skrbi nisu diskriminirajući po osnovu spola, bilo direktno ili indirektno.

Članak 24.

(1) Tijela vlasti na državnoj i entitetskoj raziji, županijska tijela i tijela jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlastima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim razinama vlasti;
- b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
- c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje proračunskih sredstava;
- d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;

(2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

(3) Nadležna zakonodavna, izvršna i tijela uprave svih razina vlasti u Bosni i Hercegovini obvezna su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

(4) Nadležna državna, entitetska i županijska tijela vlasti, kao i tijela jedinica lokalne samouprave dužna su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova iz stavka (2) ovog članka radi usuglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Članak 25.

(1) Nadzor nad provođenjem ovog Zakona obavlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice (u daljem tekstu: Ministarstvo).

(2) Radi praćenja primjene ovog Zakona, u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, formira se Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Agencija).

(3) Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine organizira se i radi sukladno posebnoj odluci koju, na prijedlog Ministarstva iz stavka (1) ovog članka, donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Članak 26.

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine u okviru svojih nadležnosti obavlja slijedeće poslove:

f) u postupku pripreme nacрта i prijedloga zakona, podzakonskih i drugih normativnih akata, strategija, planova i programa, a prije dostavljanja Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, daje mišljenje o usuglašenosti navedenih akata sa ovim Zakonom i međunarodnim standardima o ravnopravnosti spolova;

Članak 27.

(1) Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine i Gender centar Republike Srpske prate primjenu Zakona na razini entiteta i u tu svrhu naročito obavljaju sljedeće poslove:

a) prate usuglašenost zakona i drugih akata, politika, strategija, planova i programa koji se donose na razini entiteta, sa domaćim i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;

b) daju mišljenje o usuglašenosti zakona i drugih akata, politika, strategija, planova i programa koje se donose na razini entiteta sa odredbama ovog zakona i drugim domaćim i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova i pokreću inicijative za usuglašavanje;...

h) surađuju sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda;

i) pružaju stručnu i savjetodavnu podršku i pomoć svim institucijama sustava i drugim partnerima.

2.2.5. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u Federaciji BiH¹⁰

Članak 1. - Predmet Zakona

Ovim zakonom uređuje se: zaštita od nasilja u obitelji, pojam obitelji i nasilje u obitelji, vrsta i svrha zaštitnih mjera za osobe koje su počinile radnje nasilja u obitelji, način i postupak izricanja zaštitnih mjera, zaštita žrtve od nasilja u obitelji, međusobna povezanost svih subjekata koji su u funkciji zaštite od nasilja u obitelji i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u obitelji.

Članak 3. - Opća načela pružanja zaštite i izuzeće od primjene zakona

Načela zaštite od nasilja u obitelji uređena ovim zakonom i drugim propisima, kao i međunarodni standardi koje je prihvatila Bosna i Hercegovina koji uređuju oblast nasilja u obitelji, primjenjivat će se u svim slučajevima radi osiguranja najdjelotvornije zaštite za žrtve nasilja u obitelji.

Primjenu i provođenje ovog zakona sukladno svojim nadležnostima osigurat će općinski sud - prekršajno odjeljenje suda (u daljnjem tekstu: nadležni sud), policija, tijelo starateljstva i druge institucije nadležne za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, uz obvezu zajedničkog i koordiniranog djelovanja.

¹⁰ Službene novine Federacije BiH, broj 20/13.

Institucije iz stavka 2. ovog članka trebaju osigurati da postupanja sa žrtvama nasilja i nasilnim osobama vrše uposlenici educirani za rad sa navedenim osobama.

Prema djetetu iz stavka 3. članak 2. ovog zakona koje učini radnje iz članka 7. ovog zakona neće se primjenjivati odredbe čl. od 9. do 30. ovog zakona.

Zaštitu žrtvi nasilja u obitelji mogu pružiti i nevladine organizacije registrirane za pružanje ovih usluga.

Članak 31. – Osiguravanje osnovnih životnih potreba

Žrtva nasilja u obitelji ima pravo na osiguravanje osnovnih životnih potreba u pogledu neophodnog zdravstvenog, socijalnog i materijalnog zbrinjavanja i pravo osiguravanja pravne pomoći za rješavanje socijalnog, ekonomskog i drugog statusa.

Zaštita žrtve nasilja u obitelji iz stavka 1. ovog članka osigurava se sukladno važećim zakonima koji propisuju pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu i ostvarivanje prava na pravnu pomoć.

Članak 32.- Financiranje osnovnih oblika zaštite i privremene pomoći žrtvi

Sredstva za financiranje osnovnog oblika žrtve nasilja u obitelji kojoj se odmah ne može osigurati zaštita sukladno sa člankom 31. ovog zakona u okviru postojećih sustava zdravstvene i socijalne zaštite, osigurat će se u okviru privremene pomoći.

Sa ciljem ostvarivanja privremene pomoći iz stavka 1. ovog članka vlada županije donijet će propis u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona kojim će se propisati način ostvarivanja privremenih oblika pomoći, uključujući i pravnu pomoć žrtve nasilja u obitelji.

Članak 33.- Način zbrinjavanja žrtve

Radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u obitelji, bez straha i opasnosti po život, policija i tijelo starateljstva dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u obitelji u sigurnu kuću/sklonište (u daljnjem tekstu: sigurna kuća), drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge obitelji.

Žrtva nasilja u obitelji privremeno se zbrinjava u sigurnu kuću na zahtjev policije ili tijela starateljstva u trajanju najduže do šest mjeseci.

Rok iz stavka 2. ovog članka može se na zahtjev sigurne kuće produžiti uz pisanu suglasnost nadležnog tijela starateljstva.

Članak 35. - Osnivanje i financiranje sigurnih kuća

Sigurnu kuću može osnovati pravna ili fizička osoba sukladno sa zakonom.

Sredstva za financiranje privremenog zbrinjavanja žrtve nasilja u sigurnoj kući, drugoj odgovarajućoj instituciji ili kod druge obitelji osiguravaju se sukladno propisima Federacije Bosne i Hercegovine i županija u postotcima od:

1) proračuna županije u visini od 30%,

2) proračuna Federacije Bosne i Hercegovine u visini od 70%.

Kriterije i standarde za osnivanje, rad i financiranje sigurnih kuća propisat će federalni ministar rada i socijalne politike u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 37.- Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji

Vlada županije donosi dvogodišnji program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji za područje županije...

Članak 39. - Protokol o suradnji

Nadležne institucije iz članka 8. stavak 1. ovog zakona kao i nadležna pravosudna tijela dužna su za područje jedne ili više općina potpisati protokol o suradnji kojim će biti utvrđena međusobna prava i obveze u postupku prijavljivanja slučajeva nasilja u obitelji, pružanja zaštite žrtvama nasilja u obitelji, kao i u radu sa nasilnim osobama.

Članak 40. – Vođenje evidencije

Policijska uprava dužna je voditi evidenciju o prijavljenim slučajevima nasilja u obitelji i o provođenju zaštitnih mjera iz čl. 11., 12. i 13. ovog zakona...

Nadležni sud dužan je voditi evidenciju o podnesenim zahtjevima za izricanje zaštitnih mjera i o izrečenim zaštitnim mjerama...

Tijelo starateljstva dužno je voditi evidenciju o izrečenim zaštitnim mjerama osobama koje su štice zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere...

Sve evidencije iz ovog članka moraju se voditi sukladno članku 18. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini...

Evidencije iz ovog članka obvezno se dostavljaju Gender centru Federacije Bosne i Hercegovine najkasnije do 10. siječnja za prethodnu godinu.

Članak 41. – Obveze policijske uprave

Policijska uprava dužna je odmah obavijestiti tijelo starateljstva o slučaju nasilja u obitelji, kao i dostaviti službene zabilješke koje vodi vezano uz slučajeve nasilja u obitelji radi evidencije i prevencije.

Policijska uprava je, po saznanju o nepostupanju po izrečenoj zaštitnoj mjeri od osobe kojoj je izrečena zaštitna mjera, dužna bez odlaganja obavijestiti nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne sukladno sa člankom 45. ovog zakona.

Članak 42. – Obveze tijela starateljstva

Tijelo starateljstva je dužno je pratiti izvršenje izrečene mjere, obavještavati nadležni sud o izvršenju mjere, predložiti prekid ili produženje ili zamjenu mjere drugom mjerom.

Tijelo starateljstva dužno je dostaviti sudu izvješće o izvršenju zaštitne mjere najkasnije u roku od šest mjeseci, a na zahtjev suda, prema potrebi, i ranije.

Članak 43.- Nadzor nad provođenjem

Nadzor nad provođenjem ovog zakona vrši Federalno ministarstvo pravde.

Vlada Federacije obvezna je Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine podnijeti redovno godišnje izvješće o provođenju Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

2.2.6. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine¹¹

Članak 12.

Korisnici socijalne zaštite, u smislu ovog zakona, su osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe i to:

1) djeca bez roditeljskog staranja,

¹¹ Službene novine Federacije BiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 7/14, 45/16, 19/17 i 40/18.

- 2) odgojno zanemarena djeca,
 - 3) odgojno zapuštena djeca,
 - 4) djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama,
 - 5) osobe sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju,
 - 6) materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe,
 - 7) stare osobe bez obiteljskog staranja,
 - 8) osobe sa društveno negativnim ponašanjem,
 - 9) osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.
- Propisima županija može se proširiti krug korisnika socijalne zaštite iz stavka 1. ovog članka sukladno sa programima razvoja socijalne zaštite i specifičnim prilikama u županiji.

Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine¹²

Članak 222. Nasilje u obitelji

- (1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje obitelji, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ko kazneno djelo iz stavka 1. ovog članka učini prema članu obitelji s kojim živi u zajedničkom kućanstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je pri učinjenju kaznenog djela iz st. 1. i 2. ovog članka upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (4) Ako je kaznenim djelom iz st. od 1. do 3. ovog članka član obitelji teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je kazneno djelo iz st. od 1. do 3. ovog članka učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (5) Ako je kaznenim djelom iz st. od 1. do 4. ovog članka prouzročena smrt člana obitelji, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
- (6) Ko usmrti člana kojeg je prethodno i zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Zakon o prekršajima Federacije BiH¹³

Članak 1.

Predmet Zakona

Ovim se zakonom definira: prekršaj, prekršajne sankcije, postupak prema maloljetnicima, zastara, prekršajni postupak, prekršajni nalog, zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, usmeni pretres, rješenje o prekršaju, žalba, povrat u pređašnje stanje, ponavljanje postupka, evidencija i brisanje sankcija, izvršenje kazni, kao i druga pitanja od značaja za prekršaje na području Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

¹²Službene novine Federacije BiH, br. 36/03, 21/04-ispr., 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17.

¹³ Službene novine Federacije BiH, br. 63/14

Članak 12.

Propisivanje prekršaja

(1) Prekršaji i prekršajne sankcije mogu biti propisani zakonima Bosne i Hercegovine, Federacije, županija ili drugim propisima Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije, vlada županija i odlukama gradskoga ili općinskoga vijeća.

(2) Tijela koja imaju ovlasti za donošenje propisa o prekršajima mogu propisivati samo kazne i zaštitne mjere predviđene ovim zakonom i u granicama koje određuje ovaj zakon.

(3) Tijela koja imaju ovlasti za donošenje propisa iz stavka (1) ovoga članka mogu propisivati prekršajne kazne i zaštitne mjere samo za povrede propisa koje oni donose u okviru svoje mjerodavnosti utvrđene Ustavom i zakonom, pod uvjetima određenim ovim zakonom.

(4) Tijelo koje ima ovlasti da propisuje prekršajne kazne i zaštitne mjere ne može ovo pravo prenijeti na druga tijela.

Članak 16.

Izricanje prekršajne sankcije

(1) Prekršajnu sankciju može izreći sud u prekršajnom postupku koji je pokrenut i proveden sukladno ovom zakonu.

(2) Ovlašteno tijelo može izreći prekršajnu sankciju putem izdavanja prekršajnog naloga sukladno postupku koji je propisan ovim zakonom

Članak 25.

Uvjetna osuda

(1) Uvjetnom osudom sud okrivljeniku utvrđuje novčanu kaznu i/ili zaštitnu mjeru i istodobno određuje da se ona neće izvršiti ako okrivljenik za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od šest mjeseci niti dulje od jedne godine (vrijeme provjere), ne izvrši novi prekršaj ili ispuni drugi uvjet koji mu odredi sud.

(2) Pri odlučivanju hoće li izreći uvjetnu osudu sud će, vodeći računa o svrsi uvjetne osude, posebice uzeti u obzir osobnost okrivljenika, njegov raniji život, njegovo ponašanje poslije izvršenog prekršaja, stupanj prekršajne odgovornosti i druge okolnosti pod kojima je prekršaj izvršen.

(3) Zaštitne mjere izrečene uz uvjetnu osudu izvršavaju se.

Članak 28.

Zaštitne mjere

(1) Zaštitne mjere mogu se propisati samo zakonom.

(2) Za prekršaj se mogu propisati sljedeće zaštitne mjere: 1) oduzimanje predmeta, 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, 3) potpuna ili djelomična zabrana upravljanja motornim vozilom, 4) liječenje od ovisnosti i 5) zabrana pristupa oštećeniku, objektima ili mjestu izvršenja prekršaja.

(3) Zakonima koji propisuju prekršaje mogu se odrediti dodatne vrste zaštitnih mjera, s tim da svaka zaštitna mjera koja nije predmet izravnoga izvršenja od tijela vlasti mora biti uvjetovana dragovoljnim pristankom okrivljenika na takvu zaštitnu mjeru.

Članak 72.

Rješenje o prekršaju

(1) Prekršajni postupak završava se donošenjem rješenja o prekršaju.

(2) Rješenjem o prekršaju sud će odlučiti: 1) da se prekršajni postupak obustavlja, 2) da je okrivljenik odgovoran zbog propuštanja, ili...

Članak 80.

Izjavljivanje žalbe

Okrivljenik i tijelo koje ima ovlasti mogu izjaviti žalbu na rješenje o prekršaju. Oštećenik može izjaviti žalbu na rješenje o prekršaju samo u pogledu imovinsko-pravnog zahtjeva.

Obiteljski zakon Federacije Bosne i Hercegovine¹⁴

Članak 4.

(1) U obitelji je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog partnera i bilo kojeg drugog člana obitelji.

(2) Pod nasilničkim ponašanjem podrazumijeva se svako narušavanje tjelesnog ili psihičkog integriteta u smislu članka 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

2.2.7. Zakon o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10¹⁵

Članak 14.

Korisnik socijalne skrbi je samac ili obitelj koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu u mogućnosti ostvariti ih svojim radom ili prihodom od imovine ili iz drugih izvora, odnosno samac ili obitelj koji se nalaze u stanju socijalne potrebe.

Korisnik socijalne skrbi su i:

- djeca bez roditeljske skrbi,
- odgojno zanemarena i zapuštena djeca,
- djeca čiji je razvoj ometan obiteljskim prilikama,
- tjelesno ili mentalno oštećeno ili psihički bolesno dijete, te dijete prema kojem je ili bi trebala biti primijenjena mjera obiteljske ili kaznenopravne zaštite,
- tjelesno ili mentalno oštećena ili bolesna odrasla osoba, starija, nemoćna i druga osoba koja zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može udovoljiti osnovnim životnim potrebama,
- druga osoba koja je u nevolji zbog poremećenih odnosa u obitelji, ovisnosti o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima ili zbog drugih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja i drugih uzroka.

Korisnik socijalne skrbi iz stavka 2. ovoga članka može biti samac, član obitelji ili obitelji u cjelini.

¹⁴ Službene novine Federacije BiH, br. 35/05, 41/05, 31/14 i 32/19.

¹⁵ Narodne novine HBŽ, broj 5/98.

III – SITUACIJSKA ANALIZA

3.1. Statistički pokazatelji

Kaznena djela nasilja u obitelji po godinama i općinama

Godina	Bos.Grahovo	Drvar	Glamoč	Kupres	Livno	Tomislavgrad	Ukupno
2017.		nema	podat.				46
2018.	3	11	8	1	28	7	58
2019.	2	8	6	2	28	8	54
2020. 30.6.	1	4	3	0	9	0	17

Podnesena izvješća o počinjenom kaznenom djelu nasilja u obitelji Tužiteljstvu u Livnu

Godina	Bos.Grahovo	Drvar	Glamoč	Kupres	Livno	Tomislavgrad	Ukupno
2017.	1	5	0	2	15	1	24
2018.	2	5	6	0	12	2	27
2019.	1	4	4	2	19	2	32
2020. 30.06.	0	2	2	0	4	0	8

Podneseni zahtjevi za izricanje zaštitinih mjera Općinskom sudu Livno

Godina	Bos.Grahovo	Drvar	Glamoč	Kupres	Livno	Tomislavgrad	Ukupno
2017.			nema	podat.			
2018.	2	2	6	0	10	1	21
2019.	1	4	3	0	18	1	27
2020. 30.06.	0	0	0	0	5	0	5

Odluke Županijskog/Kantonalnog tužiteljstva po podnesenim izvješćima o počinjenju kaznenog djela

Godina	Optužnica	Obustav. istraga	Naredba o nepr. istrage	Riješeno na drugi način
2017.	27	2	11	1
2018.	25	2	4	0
2019.	27	8	7	0

Odluke Općinskog suda Livno u kaznenim predmetima nasilja u obitelji

Godina	U radu	Riješeno	Vrste kazni
2017.	27	24	Uvjetna osuda--- 15 Kazna zatvora---- 6 Oslobađajuća----- 2 Novčana kazna--- 1
2018.	28	23	Uvjetna osuda----16 Kazna zatvora----6 Prisil.smj.u zdr.ust. -- 1
2019.	28	22	Uvjetna osuda----- 19 Kazna zatvora----- 2 Novčana kazna----- 1

Prekršajno odjeljenje Općinskog suda u Livnu je u tijeku 2017., 2018. i 2019. godine, u predmetima izricanja zaštitnih mjera u slučajevima nasilja u obitelji, izreklo slijedeće zaštitne mjere:

Zaštitna mjera Liječenje od alkohola-----	17
Psihosocijalni tretman-----	21
Zabrana približavanja žrtvi nasilja-----	1
Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju-----	4
Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor-----	2

Odluke Županijskog/Kantonalnog suda u Livnu po izjavljenim žalbama iz 2017., 2018. i 2019. godinu

Kazneni po žalbi (Kž)

- Čl. 222/2 primljeno 23 od kojih je potvrđeno 18, preinačeno 2 i ukinuto 3;
- Čl. 223/3 primljeno 1, potvrđena 1;
- Čl. 222/1 primljeno 11, potvrđeno 8, preinačeno 1, ukinuto 2;

Prekršajni po žalbi (Pžp)

ZOZONP/7/ Zakon o zaštiti nasilja u obitelji

- primljeno 9, potvrđeno 8 i jedan otvoren predmet.

3.2. Prikupljanje informacija o slučajevima nasilja u obitelji i problemima s kojima se nadležna tijela susreću

3.2.1. Informacije od NVO Udruženje građanki Grahovo

Udruženje građanki Grahovo iz Bosanskog Grahova je novinarima dalo prvu informaciju o problemu žrtava nasilja u obitelji u općini Bosansko Grahovo. To je bilo razlogom da i Institucija ombudsmana zatraži od navedenog udruženja korisne informacije o ovom problemu.

Udruženje građanki Grahovo je svojim podneskom br. 64-10/17 od 30.10.2017. godine dostavilo sljedeću informaciju:

- Udruženje građanki Grahovo već duži niz godina radi na projektima prevencije nasilja u obitelji, mladih i djece, kao i na projektima zaštite žrtava nasilja, prvenstveno žena i djece. U svom radu, kroz aktivnosti, psihosocijalne radionice, savjetovanja i podrške ženama, od istih svakodnevno saznajemo puno informacija o nasilju u obitelji nad ženama, kao i nasilja nad djecom i među djecom.

Naime, mi smo prije više od četiri godine otvorile Centar za djecu "Gnijezdo" u Bosanskom Grahovu, gdje svaki dan radimo sa djecom koja dolaze iz višestruko problematičnih obitelji. Svakodnevno djeca u Centru borave od 10,00 do 17,00 sati, a djeca su starosti od 6 do 16 godina. Također, radimo i sa njihovim roditeljima, najčešće majkama, te kroz razne aktivnosti edukacijama pokušavamo im pomoći u rješavanju obiteljskih problema, najčešće alkoholizma, nasilja, siromaštva i dr.

Kroz svoj rad dobijemo razne informacije; žene se najviše žale, a najviše na neadekvatnu pomoć lokalne zajednice i institucija kada je u pitanju nasilje u obitelji. Zbog učestalih pritužbi žena i traženja pomoći od našeg udruženja, odlučili smo formirati jedan multisektorski tim u Bosanskom Grahovu s ciljem borbe protiv nasilja u obitelji, nasilja nad djecom i mladima. Tim čine predstavnici lokalne policije, granične policije, Doma zdravlja Drvar (ambulanta Bosansko Grahovo), Osnovne škole Bosansko Grahovo, Službe za socijalni rad pri Općini Bosansko Grahovo, Dnevnog centra za djecu "Gnijezdo", Udruženja žena "Calendula" i predstavnik Općinskog vijeća Bosansko Grahovo.

Potpisali smo Protokol o suradnji i usvojili smjernice za rad u postupanju sa žrtvama nasilja. Periodično se sastajemo i pokušavamo riješiti taj problem, ali ono što smo do sad detektirali su problemi u institucijama, kao što su: neadekvatan rad ambulante u Bosanskom Grahovu, gdje liječnik opće prakse dolazi samo tri dana u tjednu i radi svega 2 sata dnevno, pa kada eventualnu žrtvu uputimo kod liječnika, ista nije u mogućnosti otići, jer mora u Drvar ili u Livno, a nema osiguran prijevoz.

Problem je što Općina Bosansko Grahovo nema centar za socijalni rad, već jednu službu, gdje je zaposlena jedna osoba, koja je ujedno i pomoćnik načelnika za opću upravu i socijalnu zaštitu, a u Općini nema zaposlena niti jedna stručna osoba, socijalni radnik, pedagog ili psiholog, a istog tog kadra nedostaje, odnosno nema nikako u Osnovnoj školi Bosansko Grahovo.

Problemi u policiji su također vidljivi zbog nedovoljnog broja policijskih službenika, kao i nedostatka znanja i vještina u postupanjima u slučajevima nasilja u obitelji i postupanjima sa žrtvama nasilja. Iz tih i drugih razloga žrtve nasilja često ne prijavljuju nasilje, ili ga pokušaju prijaviti, ali zbog svih ograničenja i “zida” na koji naiđu odustaju od toga i dalje trpe nasilje.

Udruženje građanki Grahovo u lokalnoj zajednici pokušava pomoći u rješavanju problema nasilja u obitelji, u čestim razgovorima sa ženama uputimo ih, po Protokolu, policiji i službi za socijalni rad, međutim, vrlo mali broj žena prijavi nasilje, ili, i ako prijavi, u daljnjem postupku odustane, najčešće kada i ako predmet dođe do tužiteljstva.

Statistički podaci, policije i službi, o broju prijavljenih slučajeva nasilja u obitelji nisu točni niti relevantni, a u svemu ni dobar pokazatelj generalnog stanja nasilja, ali i poštivanja ljudskih prava.

U prosjeku pet žena mjesečno dođe u prostorije Udruženja građanki Grahovo, ili u prostorije Centra “Gnijezdo” i progovori o osobnim problemima nasilja u obitelji. Nakon razgovora sa nama njih dvije krenu da prijave nasilje, jedna odustane “na pola puta” do policije ili općine, a druga nakon prvog kontakta sa službenikom.

Iskreno bi nam bilo drago da nakon istrage o stanju žrtava nasilja u obitelji date preporuke nadležnim institucijama da poboljšaju i unaprijede svoj rad u postupanju sa žrtvama, ali i počiniteljima obiteljskog nasilja – kaže se u informaciji koju smo dobili iz ove udruge.

Na sastanku održanom dana 11.06.2020. godine, predsjednica Udruženja građanki Grahovo je istaknula “da na svim razinama vlasti nije prepoznato razumijevanje problema nasilja u obitelji, pa tako ni na županijskoj i općinskoj razini”. Niti županija, niti općina nisu Udruženju odobrivali sredstva, izuzev u slučaju nekog projekta. Tada bi se vrijednost odobrenih sredstava kretala od 2.000 do 3.000 KM po projektu, što nije ni 5% od potreba Udruženja. Troškove smještaja u sigurne kuće snosi Udruženje - žrtve nasilja smještene su u sigurnu kuću “Medica” Zenica, te “Majčino selo” Međugorje i u Tuzli. Općina Bosansko Grahovo nema potpisan ugovor za smještaj žrtava nasilja ni sa jednom sigurnom kućom u Bosni i Hercegovini.

Po pitanju osnivanja sigurnih kuća Županijski koordinacijski tim prema Županijskoj Vladi nije nikada podnio bilo kakav pismeni zahtjev. Predsjednica je, kako ističe, u više navrata Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10 podnijela zahtjev za smještaj žrtava nasilja u sigurnu kuću, ali nikada nije dobivena tražena pomoć. Kaže, osim lijepih riječi od Vlade nije dobivena konkretna pomoć, a od Općine Bosansko Grahovo pogotovo.

Pohvalno se izražava o Federalnom ministarstvu obrazovanja koje je u dva navrata odobrilo iznose od 5.000,00 KM za rad sa ženama žrtvama nasilja i djecom.

Članovi općinskog multisektorskog tima dolaze na sastanke i rade na određenim projektima samo dok im ova udruga plaća radni angažman.

Udruženje je prema projektu “Medica” Zenica, a na teret sredstava Agencije EU Women, vršila edukaciju policijskih službenika u Bosanskom Grahovu o ponašanju sa žrtvama nasilja. Obučeno je desetak policijskih službenika.

U poljednje tri - četiri godine, u suradnji sa Radiom Studio N Livno, emitirano je niz emisija u kojima su promovirani međunarodni dokumenti i domaće zakonodavstvo, a koji tretiraju problematiku nasilja u obitelji. Snimljene emisije emitirane su i na Radio Kupresu i Radio Drvaru. Radio Livno je objavio samo neke dok je Radio Tomislavgrad odbio emitiranje.

Na sastanku je posebno istaknuto da nema suradnje između Županijskog koordinacijskog tima i Općinskog koordinacijskog tima, te da, konkretnog rada u Županijskom koordinacijskom timu nema.

3.2.2. Informacije načelnika Općine Bosansko Grahovo i Službe za opću upravu i socijalnu zaštitu

Načelnik Općine Bosansko Grahovo u svom aktu br. 02-10-1316/18 od 13.11.2018. godine ističe sljedeće:

1. "Opština Bosansko Grahovo, odnosno njena Služba za opštu upravu i socijalnu zaštitu je aktivno uključena u implementaciju obaveza definisanih Protokolom o postupanju u slučajevima nasilja u porodici na području Kantona 10 kroz poglavlje Uloga centara za socijalnu zaštitu.

2. U cilju zajedničkog djelovanja na prevenciji nasilja u porodici i unapređenja žrtava nasilja na području Opštine je formiran Multisektorski tim za pružanje zaštite i unapređenja žrtvama nasilja i donesene Smjernice za rad navedenog tima. Tokom 2018. godine održano je nekoliko sastanaka Multisektorskog tima na kojim je razmatrana problematika nasilja u porodici na području Opštine.

Usput želimo da napomenemo da su na području opštine Bosansko Grahovo u 2018. godini zvanično registrovana dva slučaja nasilja u porodici, te ne vidimo osnova za ocjenu da je u opštini Bosansko Grahovo "teška situacija" u pogledu nasilja u porodici."

Služba za opću upravu i socijalnu zaštitu Općine Bosansko Grahovo u svom podnesku br. 03-35-1715/17 od 05.01.2018. godine, ističe, da su u 2017. godini evidentirana dva slučaja nasilja u obitelji koja su procesuirana. U dostavljenoj Informaciji se ističe sljedeće:

"Kad je u pitanju sistemsko rješavanje problema nasilja u porodici smatramo da je u navedenoj oblasti uspostavljen dobar pravni okvir za djelovanje, ali da je opšta ekonomska i socijalna situacija ograničavajući faktor za efikasnije djelovanje u pogledu pomoći žrtvama nasilja. Naime, često postoji potreba da se radi pomoći žrtvama nasilja izdvoje znatna finansijska sredstva (troškovi smještaja u sigurne kuće i sl.) koja se u Budžetu Opštine ne planiraju i ne postoji razumijevanje za potrebu trošenja sredstava u te svrhe. Pored toga, najčešći počinitelji nasilja u porodici su lica od čijih prihoda se porodično domaćinstvo izdržava, tako da se kažnjavanjem počinioca nasilja ili izricanjem nekih zaštitnih mjera istom, u nekim slučajevima kažnjava cijela porodica pošto ostaje bez sredstava za život. Prethodno navedeno je vjerovatno jedan od razloga zbog kojih se nasilje u porodici ne prijavljuje".

Nadalje, navedena Služba u svom aktu br. 03-10-557/19 od 19.06.2019. godine, ističe:

“1. Na području opštine Bosansko Grahovo nije formiran centar za socijalni rad te poslove iz nadležnosti centra obavlja Služba za opštu upravu i socijalnu zaštitu.

Poslove koji se odnose na socijalnu zaštitu u okviru navedene Službe obavlja samo jedan radnik, diplomirani pravnik, koji je rukovodilac Službe i radi na radnom mjestu pomoćnika opštinskog načelnika. Međutim, ni on ne radi samo i isključivo na poslovima socijalne zaštite, nego i druge poslove iz oblasti opšte uprave, matičnih knjiga i dr.

Iz prethodno navedenog da se zaključiti da ni organizaciono ni kadrovski pitanje rada na poslovima socijalne zaštite na području opštine Bosansko Grahovo nije dobro riješeno.

2. Aktom broj 09-01-35-132/18 od 18.10.2018. godine od strane Ministarstva rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10, zatraženo je od opština Bosansko Grahovo i Drvar, u kojoj se poslovi iz oblasti socijalne zaštite takođe obavljaju u okviru nadležne opštinske službe, da odmah, a najkasnije u roku od šest mjeseci poduzmu mjere na osnivanju centara za socijalni rad. Na sastanku, koji je navedeno ministarstvo u saradnji sa OSCE-om naknadno organizovalo o temi osnivanja centara za socijalni rad u pomenutim opštinama, zaključeno je da bi u početnoj fazi isti trebalo minimalno zapošljavati po jednog diplomiranog pravnika i socijalnog radnika.

Navedeni akt razmatran je na sjednici Opštinskog vijeća Bosansko Grahovo koje je zaključilo da postoji potreba za osnivanjem centra za socijalni rad, ali da sa osnivanjem treba sačekati dok se ne stvore potrebne materijalne i kadrovske pretpostavke. Treba napomenuti, da su računi Opštine Bosansko Grahovo u vrijeme razmatranja navedenog akta bili blokirani od strane Porezne uprave zbog neizmirenih poreza i doprinosa, te da je Opština Bosansko Grahovo deficitarna kadrovima.”

3.2.3. Informacije Službe za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Drvar

Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Drvar u svom podnesku br. 05-35-4369-1/17 od 01.02.2018. godine, ističe:

“Ova Služba stoji na raspolaganju 24 sata dnevno kako u toku radnog vremena, tako i van radnog vremena i neradnim danima, u svako doba dana i noći. Na svaki poziv službenici socijalne zaštite izlaze na teren s policijom i preduzimaju odgovarajuće mjere svako iz svoje nadležnosti...

Ova služba s velikom pažnjom prati potrebe žrtava nasilja u porodici, pomaže novčano, materijalno, za jednu žrtvu nasilja obezbijedili smo drugi stan, njena djeca su zaposlena tako da egzistencija nije upitna, a počinitelac nasilja koji ima višestruke zatvorske kazne, nalazi se u zatvoru. Žrtvi smo ponudili smještaj u sigurnu kuću što je kategorično odbila, ne želi napustiti Drvar bez obzira na rizik.

Na području Kantona 10 ne postoji sigurna kuća te bi u slučaju potrebe morali tražiti smještaj izvan ovog Kantona, ali žrtve nasilja to ne prihvataju. U većini slučajeva žrtve nasilja imaju bliže srodnike, porodične kuće i stanove, jedan broj kuća i stanova iznajmljuju, ima veći broj praznih kuća i stanova, tako da žrtva nasilja može imati riješeno stambeno pitanje. Od svih prijavljenih slučajeva žrtve nasilja ili imaju zaposlenu djecu koja pomažu u izdržavanju, ili nađu zaposlenje, a kao radno sposobna lica mogu uzeti poticaje za samozapošljavanje, poticaje za održivi povratak,

posjeduju kuće, stanove i druge nekretnine od kojih mogu ostvarivati prihode. Kada žrtva nasilja nema nikakve druge mogućnosti, pomaže se putem socijalne novčane i materijalne pomoći u okviru raspoloživih sredstava na teret budžeta Opštine Drvar i Ministarstva rada, zdravstva, socijalne zaštite i protjeranih Tomislavgrad.

U većini prijavljenih slučajeva žrtva nasilja, najčešće supruga, naredni dan povlači prijavu, opravdava počinitelac nasilja kao trenutnu slabost ili nesporazum, te traži da se počinitelac nasilja odmah pusti iz zatvora...

Ovoj Službi se nije obratio nijedan medij i niko nije tražio informaciju o položaju žrtava nasilja te iznenađuje saznanje da mediji objavljuju neprovjerene informacije...

Ova Služba je obradila i uslužila svaki prijavljeni slučaj porodičnog nasilja i ne postoji nijedan neriješen slučaj na području opštine Drvar, a Služba i dalje stoji na raspolaganju žrtvama nasilja 24 sata dnevno. Na osnovu izloženog cijenimo da su medijske informacije o stanju žrtava nasilja u porodici na području opštine Drvar neprovjerene i neosnovane”.

3.2.4. Informacije Općine Glamoč i Centra za socijalni rad Glamoč

Centar za socijalni rad Glamoč svojim podneskom br. 01-02-35-20/18 od 19.01.2018. godine, osim informacije da u 2017. godini nije bilo registriranih slučajeva nasilja u obitelji, nije dao druge informacije.

Načelnik Općine Glamoč u svom podnesku br. 01-01-10-694-2/18 ističe:

“Dana 13.11.2018. godine u Opštini Glamoč održan je sastanak sa predstavnicom Gender centra Federacije BiH i istom su prisustvovali predstavnici Opštine Glamoč i Centra za socijalni rad Glamoč. Na sastanku je dogovoreno da se pristupi formiranju Multisektorskog tima na području opštine Glamoč, što bi trebalo da bude realizovano u najskorije vrijeme”.

3.2.5. Informacije Općine Kupres i Centra za socijalnu skrb Kupres

Centar za socijalnu skrb Kupres u svom podnesku br. 01-10-102/1/17 od 04.01.2018. godine, ističe, da je u 2016-oj i 2017-oj godini evidentiran po jedan slučaj nasilja u obitelji, a koji su adekvatno procesuirani.

Nadalje se ističe: “Jedan od problema s kojima se susrećemo jest nedovoljna suradnja s ostalim nadležnim institucijama, konkretno s policijskom postajom te Centrom za mentalno zdravlje koji nas ne obavještavaju o određenom slučaju do kraja postupka. Još jedan od problema s kojim se susreće Centar je i nedovoljna finansijska podrška od strane Općine, što nam stvara dodatne probleme kad je u pitanju smještaj žrtve.

Smještaj žrtava u sigurnu kuću jedan je od oblika zaštite koji sustav treba osigurati. Tu dolazimo do još jednog problema gdje u cijeloj Hercegbosanskoj županiji nema niti jedne sigurne kuće. Ako žrtvu trebamo negdje smjestiti, najprije moramo pronaći u nekoj drugoj županiji slobodno mjesto, platiti smještaj, jer kod nas općine plaćaju smještaj, osigurati prijevoz za žrtvu što nam iziskuje dodatne finansijske troškove. Jedno od privremenih rješenja smještaja žrtve nasilja je i dodjela

stanova od strane općine Centru, kako bi se žrtve mogle smjestiti u datom trenutku, do nekog drugog trajnijeg rješenja.

Žrtve nasilja potrebno je podsticati da prijave nasilje, ali im moramo osigurati određenu novčanu pomoć kao i ekonomsko osnaživanje, jer upoznati smo sa činjenicom kako najveći broj žrtava ne prijavljuju nasilnika jer je ekonomski ovisna o njemu.

Smatramo kako je ključna suradnja svih nadležnih tijela u lancu koji se bavi žrtvama i nasilnicima kako bismo dobili što potpunije informacije, te što učinkovitije zaštitili žrtve.

Smatramo kako je neophodno jačati suradnju svih nadležnih tijela (Centar za socijalni rad, policija, Centar za mentalno zdravlje, sud, tužiteljstvo, nevladine organizacije) koji se bave problemom nasilja u obitelji, jer samo na taj način, suradnjom svih, možemo žrtvi pružiti kvalitetnu podršku, a ne kao što u većini slučajeva ostaje samo na psihološkoj podršci”.

Načelnik Općine Kupres svojim podneskom od 23.11.2018. godine, obavještava da je uputio podnesak općinskim institucijama br. 01/1-35-2-59/18 od 22.11.2018. godine, kojim ih poziva da iz svoje institucije dostave ime osobe koja će tu instituciju predstavljati u općinskom multisektorskom timu i da to urade do 30. studenoga 2018. godine, kako bi se pristupilo imenovanju istog od strane Općinskog vijeća.

3.2.6. Informacije Grada Livna i Centra za socijalnu skrb Livno

Centar za socijalnu skrb Livno dostavio je podnesak br. 01-35-1-401/15 od 22.12.2017. godine, u kojem je navedeno da je u 2017-oj godini evidentirano 16 slučajeva nasilja u obitelji.

Nadalje, kao problem se ističe, “neekipiranost institucija koje se bave ovim problemom... i dosljednija primjena Zakona i kazneno-pravnih sankcija počiniteljima nasilja. Ovo je činjenica koja veliki broj žrtava sputava da prijavljuje nasilje, jer je veliki broj nasilnika samo uvjetno kažnjen, vraća se žrtvi i praktično nasilje se nastavlja, s tim da je žrtva sada u još gorem položaju”...

U razgovoru obavljenom sa ravnateljicom Centra, na dan 13.02.2020. godine, istaknuto je da Centar prioritarno reagira u slučajevima nasilja u obitelji. Što se tiče kadrovske popunjenosti, Centar ima tri socijalna radnika, dva pravnik i jednog psihologa. Centar se u više navrata pismenim putem obraćao Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10, sa zahtjevom da se uposlenicima osigura edukacija iz oblasti nasilja u obitelji, ali bez rezultata.

Također, Centru je poznato da je sačinjen Nacrt Zakona o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10, po kojem je predviđena socijalna pomoć za žrtve nasilja, ali isti još nije usvojen.

Po pitanju potrebe za osnivanjem sigurne kuće u Županiji/Kantonu 10, u ovom Centru smatraju da iste nisu potrebne žrtvama nasilja s područja Livna, jer žrtve odbijaju ići u njih. U posljednjih 10 godina samo su dvije žrtve nasilja smještene u sigurne kuće u Tuzli i Međugorju, za što je plaćena naknada.

U Centru ima osoblja koje je na dužnosti 24 sata, te se u predmetima nasilja u obitelji postupa žurno i podnose zahtjevi za izricanje zaštitnih mjera. Centar prati provedbu izrečenih zaštitnih mjera i vodi evidenciju istih, te izvješćuje sud o njihovom kršenju.

Gradonačelnik Livna u svom podnesku br. 02-05-2496/18 od 08.11.2017. godine, ističe:

“U svezi navedenog želimo prvenstveno istaknuti da Grad Livno u cijelosti podržava sve aktivnosti nadležnih tijela u cilju sprječavanja nasilja u obitelji na području naše županije.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji za područje Hercegbosanske županije nastao je u okviru projekta Multidisciplinarni pristup u radu s počiniteljima nasilja u obitelji na području Hercegbosanske županije. Ovim putem želimo istaknuti da u spomenutom projektu nismo sudjelovali, niti smo bili konzultirani oko obveza (formiranje i rad multisektorskog tima) koje bi navedenim Protokolom za nas bile utvrđene, a niti smo potpisnici istog. Formiranje multisektorskih timova nije zakonska obveza općina i ista ne može biti nametnuta Protokolom koji je pravno obvezujući akt samo za potpisnike istog.

Unatoč tomu, izražavamo spremnost da sudjelujemo u implementaciji Protokola čim Vlada Hercegbosanske županije formira Koordinacijsko tijelo za provođenje programa mjera i zatraži suradnju Grada Livna”.

3.2.7. Informacije Općine Tomislavgrad i Centra za socijalnu skrb Tomislavgrad

Centar za socijalnu skrb Tomislavgrad u svom podnesku br. 02-35/2-183/17 od 18.01.2018. godine ističe, da im problem u radu predstavlja “sama provedba zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana i obveznog liječenja od bolesti ovisnosti”. “Smatramo da se u ovom dijelu zakon i vrijedeći podzakonski akti koji reguliraju oblast zaštite od nasilja u obitelji trebaju mijenjati. Ako je zakonom propisano da je određena mjera obvezna, onda se moraju naći mehanizmi da se ta obveza i provede. U onom trenutku kad počinitelj nasilja ne pristupi provedbi zaštitnih mjera, izvijesti se nadležni sud koji je donio rješenje i najčešće izriče novčane kazne, što smatramo da je najveća pogreška. Postavlja se pitanje kakvu poruku šaljemo žrtvi nasilja.

Često se zajedno izriče i psihosocijalni tretman kao i obvezno liječenje od bolesti ovisnosti, što samo po sebi nije problem, naprotiv što je i pozitivan primjer prakse. Međutim, problem je ponovno u načinu provedbe. Sukladno pravilima struke, nije moguće provoditi prvo psihosocijalni tretman pa onda liječenje od bolesti ovisnosti (npr. alkohola) a posebno još i ambulantno. Potrebno je raditi na odvikavanju od ovisnosti i to po mogućnosti bolničkim liječenjem a tek nakon mišljenja ustanove gdje se provodi ova zaštitna mjera (kod nas na Odjelu psihijatrije Županijske bolnice u Livnu) ambulantno, pa tek nakon liječenja pristupiti psihococijalnom tretmanu. Raditi s počiniteljem neku od terapija u kojima najčešće se radi na promjeni ponašanja, a bez prethodnog liječenja od ovisnosti je besmislena i neučinkovita.

Kronični problem je needuciranost stručnjaka koji provode navedene zaštitne mjere (npr. iz oblasti kognitivno-bihevioralne terapije, obiteljske systemske, realitetne i sl.) iz razloga što su one skupe i nadležna ministarstva najčešće nemaju novčana sredstva kako bi se stručnjacima omogućila edukacija. Također, veliki problem je nepostojanje jedinstvenog programa tretmana rada s počiniteljima nasilja koji bi propisao što je stručnjak dužan odraditi u provedbi zaštitnih mjera, jer bi time i izvješćivanje o provedbi mjera bilo jedinstveno i u konačnosti, postojala bi propisana

forma što mora sadržavati navedeno izvješće. Kronični problem je i nedostatak stručnih osoba u centrima za socijalnu skrb, a sve više se istim daju ovlasti po drugim zakonima i time opterećuju raznim administracijama, a stručni rad je negdje po strani a trebao bi biti prioritet”.

Na sastanku predstavnika Institucije ombudsmana sa ravnateljem Centra za socijalnu skrb Tomislavgrad, održanom dana 05.03.2020. godine, ravnatelj je istakao da se u predmetima nasilja u obitelji postupa žurno, a da u Centru rade dva socijalna radnika, te da je i ravnatelj socijalni radnik.

Ravnatelj ističe da su u organizaciji Gender centra FBiH i županijskog ministarstva redovno održavane edukacije, te smatra, da bi trebalo vršiti edukaciju za psihosocijalni tretman svih stručnih osoba koje postupaju u ovim predmetima. U tom smislu je kontaktirao resorno županijsko/kantonalno ministarstvo koje se suglasilo s prijedlogom, ali do danas to nije zaživjelo.

Sredstva za rad Centra osigurava osnivač, tj. Općina Tomislavgrad te nema posebne novčane pomoći Županijskog/Kantonalnog ministarstva u slučaju nasilja u obitelji.

Ravnatelj smatra da postoji potreba za osnivanje sigurne kuće, ali žrtve nasilja često izjavljuju da žele da se smjeste kod rodbine.

Ravnatelj ističe da je Centar do 1.1.2019. godine, imao na raspolaganju osoblje na dužnosti 24 sata, dok je plaćan prekovremeni rad. Međutim, ne vidi tu veliki problem jer stranke pozivaju djelatnike i izvan radnog vremena i postupa se u svim slučajevima.

Centar predlaže i prati provedbu izrečenih zaštitnih mjera te u slučaju potrebe izvješćuje sud. U dogovoru sa policijom zajednički se predlaže zaštitna mjera. U posljednje 3-4 godine bilo je nekoliko slučajeva da se počinitelj nasilja nije odazvao na izvršenje izrečene zaštitne mjere psihosocijalni nadzor, o čemu je obaviješten sud radi izricanja novčane kazne.

Suradnja sa drugim tijelima je dobra, kao i sa školama na području Općine gdje su već pokazani određeni rezultati.

Općinski načelnik Tomislavgrada u svom aktu br. 02-12-1589/18 od 28.11.2018. godine, ističe:

“Općina Tomislavgrad pružala je pomoć nadležnom Centru za socijalnu skrb Tomislavgrad u vidu plaćanja troškova smještaja za žrtve nasilja, osiguravala logističku pomoć pri organiziranju okruglih stolova i seminara o temi nasilja u obitelji, te drugih vidova pomoći koje inače pruža Centru za socijalnu skrb u redovitom obavljanju svojih poslova. Jedan od vidova pomoći je jačanje stručnog osoblja te je Centru omogućeno zaposlenje (trenutačno na određeno vrijeme) jednog socijalnog radnika kako bi se ojačali stručni kapaciteti Centra.

Na inicijativu Centra za socijalnu skrb Tomislavgrad i Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine u Uredu načelnika Općine Tomislavgrad, 30.08.2018. godine održan je sastanak s načelnikom i predstavnicima navedenih institucija i predstavnikom Policijske uprave Tomislavgrad. Tema sastanka bila je osnivanje općinskog multisektorskog tima za postupanje u slučaju nasilja u obitelji, gdje je načelnik podržao ideju, te je predsjednik Općinskog vijeća informirao vijećnike o osnivanju ovog tijela. Općina Tomislavgrad će u suradnji s Centrom za socijalnu skrb i Policijskom

upravom Tomislavgrad izraditi sve pripremne radnje za imenovanje multisektorskog tima i u tome dati punu podršku”.

3.2.8. Informacije Centra za mentalno zdravlje Livno

Na sastanku održanom dana 27.02.2020. godine, predstavnica Centra je istaknula, da se tijekom provedbe zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana, u nekim slučajevima pokazalo da korisnicima mjere treba izmijeniti izrečenu zaštitnu mjeru, te je u više navrata Centar za mentalno zdravlje pismenim putem zatražio od nadležnog suda izmjenu mjere. Međutim, po tom pitanju je izostala suradnja Općinskog suda u Livnu, koji se nije oglasio po prijedlogu ovog Centra. U jednom slučaju Sud je korisniku četiri puta izrekao istu mjeru i pored pismenih upozorenja da već izrečena mjera ne daje rezultate. Naime, izrečena mjera po mišljenju Centra za mentalno zdravlje u Livnu nije provediva zbog nesuradnje klijenta, a što je preduvjet napredovanja u radu.

Sud se Centru za mentalno zdravlje očituje samo po pitanju visine računa nadležnih ustanova u kojima korisnici izvršavaju zaštitnu mjeru. Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe psihosocijalnog tretmana u obitelji¹⁶ propisano je da tijelo koje samo izrekne zaštitnu mjeru snosi troškove smještaja.

Prigodom izvršenja zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana, često se uključuju i članovi obitelji.

Centar za mentalno zdravlje Livno ima razrađena interna pravila za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji te vodi sve evidencije.

Također se ističe da bi, sukladno Pravilniku o organizaciji, bližim uvjetima prostora, medicinsko tehničke opreme, stručnog kadra, koje trebaju ispunjavati centri za mentalno zdravlje u zajednici kao i edukaciji u oblasti zlouporabe psihoaktivnih supstancija FBiH, poželjno bilo da svaka općina ima ovaj centar.

Centar ima tri uposlene osobe: voditelj službe-psiholog, magistar sestrinstva i savjetovatelj realitetne psihoterapije i socijalna radnica. Psiholog i magistar sestrinstva su išle na edukaciju iz psihoterapije u Europskom institutu za psihijatriju u Sloveniji, o čemu su dobile i certifikat.

Po pitanju otkrivanja i identifikacije žrtava nasilja u obitelji na određenom području, a u svezi vođenih razgovora u Županijskom/Kantonalskom koordinacijskom tijelu, oformljen je mobilni tim sastavljen od predstavnika Centra za socijalnu skrb Livno, Policijske uprave Livno i Centra za mentalno zdravlje Livno. Međutim, rad u ovom timu nije zaživio.

Kad se radi o suradnji Centra sa školama na području Livna, ističe se pozitivan primjer OŠ “Fra Lovro Karaula”, te navodi slučaj kada se obratila pedagoginja Škole ističući da je kod nekih učenika primijećeno agresivno ponašanje, koje bi moglo biti posljedica nasilja u obitelji. U evidenciji Škole pomenuta djeca su članovi obitelji u kojima se dogodilo nasilje. U tom smislu je magistrica sestrinstva (koja je ujedno i savjetovateljica realitetne psihoterapije) u navedenoj školi, na nekoliko školskih sati, educirala djecu o prevenciji i značaju borbe protiv nasilja u obitelji, te potrebi

¹⁶ Službene novine Federacije BiH, broj 63/17.

prijavljivanja istog. Predavanju su nazočili nastavnici i roditelji iz obitelji u kojima je izvršeno nasilje. Ova edukacija je pokazala rezultate jer su ta djeca popravila i uspjeh u školi i svoje ponašanje.

Na kraju se ističe da su uposlenici Centra imali više medijskih istupa na Radio Livnu i Studiju N, da su održali nekoliko javnih tribina, da obilježavaju Svjetski dan mentalnog zdravlja, oglašavaju se na lokalnim portalima itd.

3.2.9. Informacije Ministarstva unutarnjih poslova Županije/Kantona 10

Ministartvo unutarnjih poslova Županije/Kantona 10 svojim podneskom br. 02-03/4-3-04-17402/19/MS od 22.10.2019. godine, pored dostavljanja statističkih podatka o slučajevima nasilja u obitelji za 2017. godinu, ističe sljedeće:

“Problemi s kojima se djelatnici MUP-a susreću su tehničko-materijalne prirode (nedostatak adekvatnih prostorija za zbrinjavanje i saslušanje žrtava), pozivanje žrtava na čl. 97. ZKP-a FBiH, (‘upozoravate se da imate pravo odbiti svjedočenje ako vam je osumnjičeni bračni, odnosno izvanbračni drug ili roditelj ili dijete, usvojitelj ili usvojenik) te nakon podnesene prijave Županijskom/Kantonalnom tužiteljstvu se pozovu na navedeni članak. Službe za socijalnu skrb Bosansko Grahovo, Glamoč, Kupres i Drvar nemaju dovoljan broj stručnog kadra (psiholog, socijalni radnik) što otežava rad u slučajevima nasilja u obitelji u smislu dobivanja adekvatne socijalne anamneze neophodne za rad po predmetu. Također je problem i nepoštivanje zakonskog roka za izricanje zaštitnih mjera.

Centar za socijalni rad Livno i Policijska uprava Livno imaju pozitivnu suradnju oko navedene problematike. Sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji konzultiraju se prigodom predlaganja zaštitnih mjera te sastavljaju zapisnik koji se dostavlja Općinskom sudu. Suradnja sa drugim službama za socijalnu skrb je otežana zbog gore navedenog deficitarnog kadra (psiholog, socijalni radnik) što otežava rad u slučajevima nasilja u obitelji”.

Na sastanku održanom dana 12.02.2020. godine, djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova istaknuli su sljedeće:

“Na sastancima povodom slučajeva nasilja u obitelji je naznačeno da se ova djela tretiraju kao kaznena i obavijesti tužiteljstvo. U ovim predmetima se postupa po smjernicama Federalnog ministarstva unutarnjih poslova iz 2013. godine.

Prema naputku tužiteljstva istom se podnosi izvješće kao za sva druga kaznena djela te se Zakon o zaštiti ne primjenjuje kao zamjena za kazneno gonjenje.

Na razini MUP-a nema specijaliziran tim za rad na predmetima nasilja u obitelji, ali postoji jedan djelatnik educiran za postupanje u ovim predmetima. U policijskim postajama rade policajci koji dežuraju i za slučajeve nasilja u obitelji, ali nisu educirani. Šefovi kriminalističke policije po policijskim postajama su educirani, imaju certifikat da su pohađali edukaciju, ali ne i da su osposobljeni za rad na predmetima nasilja u obitelji.

U policiji ne postoji kontakt osoba za nasilje u obitelji.

Interventni timovi u svojim redovima imaju policajke, a u slučaju intervencije sudjeluje i policajka samo ako je u smjeni.

U PP Livno imaju tri policajke, PP Glamoču dvije, Tomislavgradu i Drvaru jedna, dok u Bosanskom Grahovu i Kupresu nema policajki u navedenom interventnom timu.

Nije bilo evidentiranih slučajeva nasilja u obitelji od strane policajaca, a za slučaj da se to dogodi odgovarali bi sukladno internim pravilima o stegovnoj odgovornosti, kao i kaznenoj odgovornosti.

Sud policiju obavještava o zaštitnim mjerama iz nadležnosti policije, a u slučaju kršenja zaštitnih mjera policija obavještava sud.

Po pitanju efekta izrečenih zaštitnih mjera i kazni, u policiji su mišljenja da se izriču blage kazne, kao npr. uvjetne osude, a u slučaju ponavljanja djela da se ponovno izriče uvjetna osuda”.

3.2.10. Informacije Županijskog/Kantonalnog tužiteljstva Županije/Kantona 10

Na sastanku održanom dana 18.02.2020. godine, glavni tužitelj je istakao da žrtve nasilja često odbijaju da svjedoče u konkretnom slučaju i ne žele kazneno gonjenje počinitelja, iz razloga što žele nastaviti život u bračnoj zajednici. U takvim slučajevima Tužiteljstvo donosi Naredbu o neprovođenju istrage jer krunski svjedok odbija svjedočiti.

Tužiteljstvo slučajeve nasilja u obitelji uvijek tretira kao kazneno djelo sukladno Kaznenom zakonu FBiH. Također, tužitelji aktivno sudjeluju u istrazi i policiji daju naloge, uputstva itd.

Glavni tužitelj ističe i da izricanje zaštitne mjere nije zamjena za kazneno gonjenje počinitelja, već se pored podnošenja prijedloga za izricanje zaštitnih mjera obvezno pokreće i kazneni postupak.

Tužitelji i stručni suradnici redovito pohađaju edukacije, jednom do dva puta godišnje, a kao nositelji aktivnosti pojavljuju se Gender centar, nevladine organizacije, koji i snose troškove edukacije.

Tužiteljstvo je u proteklom periodu posredstvom Centra za socijalnu skrb zatražilo određeni vid pomoći i podrške žrtvama nasilja u obitelji, te se navodi slučaj iz Drvara, kada je žena-žrtva nasilja smještena u jednu sigurnu kuću.

U predmetima nasilja u obitelji Tužiteljstvo postupa žurno, a u slučajevima nasilja nad djecom se to podrazumijeva.

Glede uvjetnih osuda izrečenih od strane suda u predmetima nasilja u obitelji, glavni tužitelj je izjavio da se na iste uvijek izjavljuju žalbe, te informira da se uvjetna osuda izriče počinitelju nasilja ako nije osuđivan. Ako u vremenu kušnje nije ponovio kazneno djelo nasilja u obitelji, ponovno mu se izriče uvjetna osuda.

3.2.11. Informacije Općinskog suda u Livnu

Na sastanku održanom u prostorijama Općinskog suda u Livnu dana 19.02.2020. godine, a glede velikog broja izrečenih uvjetnih osuda u slučajevima nasilja u obitelji, odgovoreno je da počinitelj nasilja, najčešće, ranije nije kazneno odgovarao, ali da su u Sudu svjesni da moraju pooštriti sankcije. Istaknuto je i da Kantonalni sud u Livnu po izjavljenoj žalbi na presudu, kojom se izriče kazna zatvora, istu preinačava na uvjetnu osudu. Također, da u Sud često pristupi nepozvana supruga i izjavljuje da ne traži kažnjeno gonjenje svog supruga-počinitelja nasilja u obitelji.

Nadalje se ističe da Kantonalno tužiteljstvo u Livnu “u većini slučajeva” izjavljuje žalbe na donesene presude, a da prigodom izricanja zaštitnih mjera Sud uvažava mišljenje stručnih osoba Centra za socijalnu skrb.

Sud posebno ističe da se u predmetima nasilja u obitelji postupa žurno.

3.2.12. Informacije Vlade Županije/Kantona 10

U Ministarstvu rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10, održan je sastanak na dan 17.10.2019. godine, na kojem je istaknuto da su sve osobe s područja Županije/Kantona koje su uključene u program zaštite od nasilja u obitelji, išle na seminare i sastanke još od 2010. godine. Edukaciju su provodili predstavnici Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine.

Predstavnici Ministarstva su istaknuli da su sve općine u Županiji/Kantonu u obvezi obrazovati multisektorske timove i odrediti koordinatora koji bi davao informacije Koordinacijskom timu na županijskoj razini, ali da je tu obvezu ispunila samo Općina Kupres. U svezi s osnivanjem općinskih multisektorskih timova, navodi se da gospođa Fatima Bećirović iz Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine, nije uspjela dogovoriti i održati sastanak samo sa gradonačelnikom Grada Livna.

Kao otežavajuća okolnost u radu na predmetima nasilja u obitelji navodi se da općine Bosansko Grahovo i Drvar nemaju centre za socijalni rad već odgovarajuće službe.

U Ministarstvu smatraju da se u predmetima nasilja u obitelji izriču blage kazne, da se ne izriču kazne zatvora a što je primjereno konkretnim slučajevima. Postoje problemi kod izvršavanja zaštitnih mjera, to jest kako i tko prati da li je počinitelj nasilja prekršio zabranu dolaska kući ili približavanja žrtvi i kontakta s njom.

O izrečenim zaštitnim mjerama sud izvještava centre za socijalni rad i policiju, ali nema obvezu obavještavati i Koordinacijsko tijelo, pa se informacije o navedenom daju samo na upit.

Nadalje, problem predstavlja što policija, tužiteljstvo i sud nemaju uposlene socijalne radnike, te da bi bilo korisno po školama, pogotovo srednjim, vršiti edukaciju.

Dana 14.02.2020. godine, održan je sastanak sa predstavnicima Koordinacijskog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji u Županiji/Kantonu 10, kada je istaknuto da žrtve nasilja u obitelji nemaju status korisnika socijalne pomoći u Zakonu o socijalnoj skrbi

Županije/Kantona 10. Također, da Vlada nije donijela poseban propis o načinu ostvarivanja privremenih oblika pomoći.

Vlada nije izdvajala financijska sredstva za smještaj žrtava nasilja u sigurnu kuću, iz razloga što “žrtve nasilja ne žele boraviti u sigurnim kućama”, te da centri za socijalnu skrb “iznalaze modus za rješavanje ovog problema sa nevladinim sektorom”. Naglašava se da nitko nikada nije iskazao potrebu u Županiji/Kantonu 10 za sredstvima za boravak žrtava nasilja u sigurnim kućama.

Dalje se ističe da je Vlada u razgovoru sa općinama kao alternative predložila da svaka općina osigura jedan do dva stana za smještaj žrtava nasilja u obitelji.

Na pitanje da li Vlada pomaže općinama dodjelom proračunskih sredstava za tu namjenu, odgovoreno je da to nije obveza Vlade, već općine kao osnivača Centra za socijalni rad.

Na pitanje da li je razmatran angažman stručnog osoblja, primjerice psihologa, koji bi pokrivali po nekoliko centara za socijalni rad, ponovno je odgovoreno da je to obveza općina.

Na pitanje tko je osigurao sredstva za edukaciju osoba koje postupaju u predmetima nasilja u obitelji, odgovoreno je da je to učinila Vlada FBiH, a da je Gender centar vršio edukaciju.

Na kraju je istaknuto da je Vlada Županije/Kantona 10 donijela Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji u studenom 2019. godine.

3.2.12.1. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji

Ministri rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih, unutarnjih poslova, pravosuđa i uprave te znanosti, prosvjete, kulture i športa Županije/Kantona 10, su dana 27.02.2018. godine potpisali Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji za područje Županije/Kantona 10 (u daljem tekstu Protokol).

Cilj Protokola je da se osiguraju uvjeti za potpun i cjelovit rad nadležnih tijela, a radi unaprjeđenja zaštite i pružanja pomoći žrtvi nasilja u obitelji, kao i promjeni vrijednosnog sustava u cilju nenasilnog rješavanja sukoba i dosljednoj primjeni važećeg zakonodavstva, kao i uvažavanja ravnopravnosti spolova.

Ovim Protokolom su određena načela, procedure i problematika smještaja žrtava nasilja u obitelji.

Osnovna načela pri postupanju sa žrtvama nasilja su:

- Postići da se problem nasilja u obitelji ne tretira kao privatni, već kao javni društveni problem;
- Podići svijest žrtve nasilja o mogućnostima prijave nasilja i zaštiti iste;
- Postupajući prema žrtvi, nadležna tijela i ustanove dužni su postupati prema načelu najboljeg interesa žrtve, vodeći računa o njezinom zdravstvenom, emocionalnom i psihofizičkom stanju; savjetovati se i uvažavati preporuke stručnjaka o načinu postupanja sa žrtvama nasilja;

- Počinitelja nasilja upoznati s mogućnostima uključivanja u psihosocijalni tretman bez prejudiciranja njegove kaznene odgovornosti s ciljem pomoći u promjeni njegovog ponašanja;
- Obavjestiti stranku – žrtvu nasilja o daljem postupanju.

Procedurama se određuje tko, što i na koji način treba raditi, kao i moguće vrste pomoći...

Protokolom je određena uloga i zadaci policije, pravosudnih tijela, centara za socijalnu skrb, odgojno-obrazovnih ustanova, zdravstvenih institucija, nevladinih organizacija te uloga općina.

Protokolom je određeno da su nadležna tijela obuhvaćena Protokolom dužna odmah na lokalnoj razini poduzeti mjere prevencije nasilja u obitelji i na razini zajednice i na razini pojedinca...
Prevencija nasilja u obitelji podrazumijeva tri kategorije:

1. **Primarna prevencija:** sprječavanje pojave nasilja, podizanje svijesti, kampanje, edukacija i edukativni programi za djecu i adolescente;
2. **Sekundarna prevencija:** identifikacija faktora rizika i rizičnih skupina, ostvarivanje pomoći, otvaranje SOS telefona i pravno savjetovanje;
3. **Tercijalna prevencija:** očituje se u provedbi odredaba koje sprječavaju pojavu daljnjeg nasilja, kao što je pružanje izravne pomoći žrtvama nasilja, otvaranje sigurnih kuća, učinkovite policijske intervencije, sudske presude te rad s nasilnicima.

Protokolom je određeno da Županijska vlada, sukladno sa člankom 39. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, donosi Protokol o suradnji kojim su utvrđena međusobna prava i obveze u postupku prijavljivanja nasilja u obitelji, pružanje zaštite žrtvama nasilja u obitelji i u radu sa počiniteljima nasilja.

Županijska/Kantonalna vlada, sukladno sa čl. 37. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH, donosi Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji, kojim su obuhvaćene obveze i aktivnosti na županijskoj i općinskoj razini.

Županijska vlada sukladno sa čl. 37. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH formira koordinacijsko tijelo sastavljeno od predstavnika nadležnih institucija na županijskoj razini i predstavnika općina.

- Koordinacijsko tijelo čine predstavnici nadležnih županijskih institucija u čijoj nadležnosti je pravosuđe, policija, socijalna skrb, obrazovanje, zdravstvena zaštita, te po mogućnosti predstavnici općinskih multisektorskih timova. U sastav koordinacijskog tijela mogu ući i predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti, ovisno o potrebama i mogućnostima županije.
- Koordinacijsko tijelo priprema prijedlog Programa mjera koji predstavlja akcijski plan za realiziranje aktivnosti u oblasti prevencije, zaštite i postupanja u slučajevima nasilja u obitelji. Ovaj dokument usvaja županijska vlada, a suglasnost daju općine.

- Koordinacijsko tijelo priprema godišnja izvješća o implementaciji programa mjera. Ova izvješća usvaja županijska vlada, a suglasnost daju općine.
- Koordinacijsko tijelo ima periodične sastanke na kojima raspravlja o pitanjima nasilja u obitelji i predlaže modalitete rješenja. U svoj rad uključuje i predstavnike zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti. Također uspostavlja suradnju sa općinskim multisektorskim timovima i drugim razinama vlasti.

3.2.12.2. Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10 za 2019. i 2020.

Vlada Županije/Kantona 10 je na sjednici održanoj dana 19.11.2019. godine, temeljem članka 37. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji donijela Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu (u daljem tekstu: Program mjera).

Program mjera sačinjen je u tri dijela: Osnova, Analiza stanja i Akcijski plan za realizaciju programa mjera.

Osnova

Kao osnova za donošenje Programa mjera naveden je Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH, Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst i Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji (2013.-2017.) (“Službene novine Federacije BiH”, broj 22/13). Naime, sukladno sa člankom 37. stavak 1. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/17) postojeći strateški dokumenti ostaju na snazi za postojeći ciklus planiranja do kraja 2020. godine, kada će se sukladno sa novim ciklusom planiranja, te sukladno članku 36. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u FBiH pripremati novi strateški dokument u ovoj oblasti.

Nadalje, pri donošenju Programa mjera Vlada se poziva na Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji Gender akcijski plan Bosne i Hercegovine za period 2018.-2022. te Kazneni zakon FBiH.

Od ostalih dokumenata ističu se:

- Obiteljski zakon FBiH
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom FBiH
- Zakon o kaznenom postupku FBiH
- Kazneni zakon FBiH
- Zakon o zaštiti osobnih podataka BiH
- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u kaznenom postupku FBiH
- Zakon o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10.

Na kraju se navodi i veći broj podzakonskih akata.

Analiza stanja

Analizom stanja kao dijela Programa mjera obuhvaćeni su: socijalna zaštita, zdravstvena zaštita (Centar za mentalno zdravlje), obrazovanje (uloga škole), sigurnost, pravosuđe (sud, tužiteljstvo), mediji i nevladine organizacije.

3.2.12.3. Akcijski plan za realizaciju Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu

Akcijski plan je donesen dana 19.11.2019. godine, a njime su utvrđeni sljedeći operativni ciljevi:

- Usklađivanje normativno-pravnog okvira u oblasti nasilja u obitelji sa domaćim i međunarodnim standardima iz ove oblasti;
- Unaprjeđivanje znanja i vještina osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u obitelji;
- Unaprjeđivanje metodologije za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja u obitelji;
- Povećanje društvene svijesti o nasilju u obitelji i oblicima nenasilničkog ponašanja;
- Razvijanje multidisciplinarnog pristupa u lokalnim zajednicama u pružanju odgovarajućih vidova zaštite i tretmana žrtava nasilja u obitelji i rada sa osobama koje su počinile nasilje u obitelji.

Planirano je, do prosinca 2020. Godine, usvajanje i stupanje na snagu Zakona o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10, u kojem bi žrtva nasilja bila prepoznata kao socijalna kategorija.

Planiran je ustroj besplatne pravne pomoći na teret proračunskih sredstava nositelja aktivnosti – Ministarstva pravosuđa i uprave.

Akcijskim planom se obrazlaže osiguranje financiranja planiranih aktivnosti na slijedeći način:

“Kada je u pitanju financiranje aktivnosti kroz proračunska sredstva, dat je doprinos kroz rad predstavnika nadležnih institucija, te će se u godišnjim planovima Vlade Županije/Kantona 10 planirati i osigurati sredstva za realiziranje pojedinih aktivnosti. Također, za pojedine aktivnosti su već dogovorena donacijska sredstva, a nakon usvajanja Programa mjera od strane Vlade Županije/Kantona 10, kroz projekte će se kod potencijalnih donatora aplicirati za sredstva koja su potrebna za realiziranje pojedinih aktivnosti. Dio sredstava osiguran je kroz već dogovorene aktivnosti na kojima će sudjelovati predstavnici županijskih institucija i organizacija”.

3.2.12.4. Upravni nadzor nad radom Centara za socijalnu skrb u općinama Županije/Kantona 10

Ministrica rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10 je Rješenjem br. 09-01-35-131.2/18 od 18.10.2018. godine, imenovala Povjerenstvo za obavljanje upravnog nadzora nad radom centara za socijalnu skrb u Županiji/Kantonu 10 (Livno, Tomislavgrad, Glamoč i Kupres). U općinama Bosansko Grahovo i Drvar ne postoje centri za socijalnu skrb, već odgovarajuće općinske službe.

Predmet nadzora, pored ostalog, bili su prostorni i kadrovski uvjeti rada sukladno Pravilniku o uvjetima glede prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih djelatnika centara za socijalnu skrb i podružnice¹⁷ te način uspostave prava i provođenja istih sukladno propisima iz područja socijalne skrbi.

Nakon obavljenih upravnih nadzora donesena su izvješća kojima se od osnivača, odnosno načelnika općina/grada i općinskih/gradskih vijeća traži poduzimanje mjera na poboljšanju prostornih i kadrovskih uvjeta za rad centara, sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi¹⁸ i Pravilniku o uvjetima glede prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih djelatnika centra za socijalnu skrb i podružnice.

Također, od istih se traži razmatranje mogućnosti povećanja proračuna centara za 2019. godinu na ime ispunjavanja osnovnih propisanih uvjeta za rad centara, sukladno Zakonu i Pravilniku, kako bi, kao osnivači centara, pokazali namjeru stvaranja financijskih uvjeta za ispunjavanje navedenih zakonskih i podzakonskih propisa i o tome informirali Ministarstvo.

3.2.13. Informacije radio-postaja s područja Županije/Kantona 10

3.2.13.1. Javno poduzeće Radio-televizija Livno, d.o.o. Livno

1. U periodu od 2017. godine do danas održano je cca 20 emisija o temi nasilja u obitelji. Riječ je o tematskim emisijama, priložima s terena, izjavama te priopćenjima vezanim za ovu tematiku.
2. Inicijatori održavanja navedenih radio-emisija bili su: Vlada Županije/Kantona 10, Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih Županije/Kantona 10, Ministarstvo prosvjete, kulture i športa Županije/Kantona 10, Ministarstvo unutarnjih poslova Županije/Kantona 10, Grad Livno, Centar za socijalni rad Livno, Udruženje građanki "Grahovo" Bosansko Grahovo, Koalicija "Uvažavanje", livanjske srednje škole, UNICEF te novinari Radio Livna.
3. Kao gosti u radio-emisijama koji su prezentirali odgovarajuću tematiku o ovom problemu bili su: predstavnici resornih ministarstava zaduženih za ovu problematiku, ravnatelji srednjih škola, psiholozi i savjetovatelji, ravnatelji institucija koji se u svom radu bave i ovom problematikom, predstavnici međunarodnih organizacija koji ukazuju na ovaj problem.

¹⁷ Narodne novine HBŽ, broj 2/13.

¹⁸ Narodne novine HBŽ, broj 5/98.

4. Novinari ovog javnog poduzeća sudjelovali su na okruglim stolovima, radionicama vezanim za ovu problematiku. Bilo je cca 15 radionica (prezentacija) okruglih stolova.
5. Radio je imao financijsku potporu za održavanje ovih radio emisija, samo tijekom projekta koji je realiziran u suradnji s UNICEF-om.

3.2.13.2. Javno poduzeće Radio Tomislavgrad, d.o.o. Tomislavgrad

Prema informaciji dobivenoj od ovog Radija, u svom programu od 2017. godine do danas nisu emitirane nikakve posebne emisije o temi nasilja u obitelji, nije bilo nikakvih inicijatora, novinari nisu bili na edukacijama i nije bilo financijske potpore za održavanje tih emisija. Svaki tjedan u programu ovog radija emitira se policijsko izvješće za Županiju/Kanton 10 i jedino u okviru policijskog izvješća se prati stanje u ovoj oblasti.

3.2.13.3. Javno poduzeće Radio Kupres, d.o.o. Kupres

1. U programu Radio Kupresa, u period od 2017. godine do danas emitirano je cca 20 emisija o temi nasilja u obitelji.
2. Inicijatori održavanja navedenih radio-emisija bili su novinari, CCI, škole, nastavnici, udruge i dr.
3. Gosti u radijskim emisijama bili su nastavnici škola, pedagozi, ravnatelji, predstavnici pojedinih udruga, institucija, psiholozi i dr.
4. Novinari su nekoliko puta bili sudionici edukacija vezanih za nasilje u obitelji.
5. Radio nije imao financijske potpore za održavanje ovih emisija.

3.2.13.4. Javno poduzeće Radio Drvar, d.o.o. Drvar

Radio Drvar se temom nasilja u obitelji bavio saminicijativno i sporadično dva puta godišnje, a do sada je emitirano ukupno 8 emisija. Bili su to osvrti i komentari temeljem podataka o broju zabilježenih slučajeva nasilja u obitelji dobivenih od strane PU Drvar i Ministarstva unutarnjih poslova Županije/Kantona 10. Pri tomu su korišteni podaci i informacije raznih udruga za ravnopravnost spolova na razini Županije/Kantona 10. Uglavnom, teme su bile vezane za nasilje u obitelji u kojima su žrtve žene i djeca. Jedan od priloga u rubrici aktuelne teme bio je posvećen tkzv. statističkoj grešci po pitanju nasilja u obitelji u kojoj su muškarci bili žrtve nasilja i to na poprilično duhovit način (“dok junačko srce kuca, ja ne izlazim ispod kreveta”). Svi pokušaji da se u studio dovedu adekvatni gosti nisu urodili plodom, vjerojatno zbog već poznatog lokalnog mentaliteta i osjetljivosti teme, ističu u Radio Drvaru.

3.2.13.5. Radio Studio N Livno, d.o.o. Livno

Radio Studio N Livno je u dva navrata imao dva velika jednogodišnja projekta financirana od strane međunarodnih organizacija, ali prije 2017. godine, kada su dva puta mjesečno rađene i emitirane tematske emisije posvećene ovom društvenom problemu.

Nadalje, svakog ponedjeljka u prijepodnevnom programu gostuje glasnogovornik MUP-a Županije/Kantona 10 s kojim se razgovara o tjednim zbivanjima. Gotovo da ne prođe niti jedan tjedan a da se ne dogodi jedan, dva, ili više slučajeva obiteljskog nasilja.

O problemu nasilja u obitelji se posebno govorilo nakon sastanaka i radionica koje je o ovoj temi organizirao Gender centar FBiH i UN Woman. Gosti u emisijama su bili predstavnici Gender centra, stručnjaci različitih profila, psiholozi, sociolozi, djelatnici MUP-a Županije/Kantona 10, predstavnici suda i tužiteljstva, nevladinih organizacija koji se bave ovim problemom, te s vremena na vrijeme i žrtve nasilja.

Predstavnica Radio Studio N Željka Mihaljević sudjeluje na edukacijama te radi edukacije o temi značaja medijskog predstavljanja obiteljskog nasilja, za što je angažirana od strane Gender centra FBiH, odnosno UN Woman.

Ovaj Radio od 2017. godine pa sve do danas, nije imao ni od koga nikakvu financijsku potporu za održavanje ovih emisija.

IV – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine uspostavljena je u cilju promoviranja dobre uprave i vladavine prava, te zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba i centralni je mehanizam za zaštitu od svih oblika diskriminacije.

Zakonom o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine u članku 32, određeno je da Ombudsmani mogu reagirati u slučaju kada osnovano sumnjaju da način na koji su primjenjeni zakoni i međunarodni dokumenti o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda vodi nepravičnim rezultatima, a Zakonom o zabrani diskriminacije u članku 7, stavak (2), točka k predviđeno je da Ombudsmani prate zakonodavstvo i daju savjete zakonodavnim i izvršnim organima.

Institucija ombudsmana je prigodom izrade ovog Izvješća uzela u obzir međunarodne standarde za zaštitu ljudskih prava koja reguliraju prava socijalne sigurnosti i zaštite, ali prevashodno sa aspekta međunarodnih standarda kojima je regulirana zabrana diskriminacije temeljem spola, te Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH.

U oblasti zaštite prava žena dva izrazito važna obvezujuća međunarodna instrumenta za Bosnu i Hercegovinu su Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)¹⁹ i Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija.²⁰

S tim u svezi, Ombudsmani podsjećaju da je Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (CAHVIO) - Istanbulska konvencija, ključni međunarodni instrument u zaštiti od nasilja nad ženama koja predstavlja međunarodni sporazum i pravno obvezujući instrument u Europi koji za cilj ima stvaranje pravnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja i kažnjavanje počinitelja nasilja.

Nasilje u obitelji pogađa žene nesrazmjerno u odnosu na muškarce i kao takvo predstavlja vid nasilja nad ženama te je prepoznato u Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (članak 2).

Istanbulska konvencija obvezuje zemlje potpisnice na sveobuhvatni pristup nasilju nad ženama i poduzimanje neophodnih zakonodavnih i drugih mjera za sprječavanje diskriminacije žena, izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i primjenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika koje obuhvataju sve relevantne mjere za sprječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

¹⁹ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) stupila je na snagu 03. rujna 1981. godine. Inkorporirana u Ustavu BiH, u Aneksu I

²⁰ Bosna i Hercegovina je 26. zemlja članica VE koja je potpisala Konvenciju Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (CAHVIO).08.03.2013. godine. Dom naroda (31. sjednica, održana 23.07.) i Zastupnički dom (50. sjednica, održana 18.07.) Parlamenta Bosne i Hercegovine ratificirali su Konvenciju.

Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena nameće obvezu državama članicama da primijene načela sadržana u njoj, kao i da u tu svrhu usvoje mjere potrebne za otklanjanje diskriminacije u svim njezinim vidovima i manifestacijama.

Analizom statističkih pokazatelja o slučajevima nasilja u obitelji u Županiji/Kantonu 10, evidentno je da se svake godine bilježi značajan broj ovih slučajeva, kao i da u nekim slučajevima počinitelji nasilja ponavljaju kazneno djelo, pa se postavlja pitanje efikasnosti izrečenih zaštitnih mjera i donesenih sudskih presuda. Prema informacijama dobivenim od strane Općinskog suda u Livnu, u kaznenim predmetima vođenim za kazneno djelo Nasilje u obitelji, najčešće se izriču uvjetne osude. Relativno veliki broj slučajeva nasilja u obitelji, te često ponavljanje tog djela od strane počinitelja nasilja, ukazuje na neefikasnost poduzetih mjera i radnji nadležnih tijela u Županiji/Kantonu 10, što nedvosmisleno upućuje na zaključak o nastavljanju diskriminacije žrtava nasilja, prije svega, diskriminacije žena.

Vlada Županije/Kantona 10 donijela je Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji za područje Županije/Kantona 10, kao i Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji te Akcijski plan za realiziranje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu.

Vlada je oformila i Koordinacijsko tijelo za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji u Županiji/Kantonu 10. Koordinacijsko tijelo čine predstavnici nadležnih županijskih institucija u čijoj nadležnosti je pravosuđe, policija, socijalna skrb, obrazovanje, zdravstvena zaštita, te po mogućnosti predstavnici općinskih multisektorskih timova. U sastav ovog koordinacijskog tijela mogu ući i predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti, ovisno o potrebama i mogućnostima županije.

Međutim, i pored naprijed poduzetih mjera i radnji od strane Vlade, evidentno je da problem nasilja u obitelji i diskriminacija žena i dalje postoji u Županiji/Kantonu 10, te da se ne smanjuje broj evidentiranih slučajeva.

Nadležna tijela Županije/Kantona 10, u svojim odgovorima često ističu nedostatak multisektorske suradnje, kadrovske probleme i needuciranost osoblja, nedostatak financijske potpore od županije i općina, neučinkovitost uvjetnih osuda i novčano kažnjavanje počinitelja koje pogađa i obitelj.

Navedeni problemi su tim složeniji, što se u Županiji/Kantonu 10 nalaze općine Drvar, Bosansko Grahovo i Glamoč, koje su povratničke općine, koje su nerazvijene, sa pretežno starijom populacijom, s malim brojem uposlenih itd. Iako tešku socio-ekonomsku situaciju dijele i općine Tomislavgrad i Kupres te Grad Livno, nesporno je najteža situacija u navedenim povratničkim općinama.

Članak 1. Zakona o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10 uređuje način obavljanja financiranja djelatnosti socijalne skrbi, korisnici, prava korisnika socijalne skrbi, postupak za ostvarivanje tih prava, te uređuje osnivanje ustanova socijalne skrbi, vršenje nadzora u ostvarivanju djelatnosti socijalne skrbi te druga pitanja značajna za ostvarivanje djelatnosti socijalne skrbi u Županiji/Kantonu 10.

Člankom 98. istog Zakona određeno je da Centar za socijalnu skrb osniva općina za svoje područje, te da je osnivačelj centra za socijalnu skrb dužan prethodno pribaviti mišljenje ministra nadležnog za poslove socijalne skrbi.

Vlada Županije/Kantona 10 je u svom osvrtu na stanje socijalne zaštite u Programu mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10, istaknula: *“Na prostoru Županije/Kantona 10 djeluju četiri centra za socijalnu skrb te dvije službe pri općinama koje se bave pitanjima pružanja zaštite građanima. Trenutna analiza pokazuje da u postojećim centrima za socijalnu skrb i službama socijalne zaštite postoje velike razlike u stručnim resursima, tehničkim, materijalnim i prostornim kapacitetima”*...

U prilog izrečene konstatacije o nedostatnoj multisektorskoj suradnji, Ombudsmani ističu činjenicu da im Koordinacijsko tijelo nije moglo dati informaciju o izrečenim sudskim presudama jer nas *“sudovi nemaju obvezu izyještavati”*. Ombudsmani ocjenjuju da se u konkretnom slučaju radi o slaboj međusektorskoj suradnji, a što je u suprotnosti s člankom 7. Istanbulske konvencije, kojim je ustanovljena obveza država na poduzimanje sveobuhvatnih i koordiniranih politika.

U tom smislu, Ombudsmani podsjećaju da je člankom 10. Istanbulske konvencije određeno da će *“članice odrediti, odnosno uspostaviti jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom. Ova tijela će koordinirano prikupljati podatke sukladno s člankom 11. vršiti analizu i objavljevati rezultate”*.

Ombudsmani podsjećaju da je u prilog mišljenja o slaboj međusektorskoj suradnji i Vlada Županije/Kantona 10 u svom Programu mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu, a u dijelu koji se odnosi na stanje socijalne zaštite u Županiji/Kantonu 10, istaknula: *“...Ovakvo stanje, uz nedovoljnu međusektorsku suradnju između pet glavnih aktera (centri, policija, sudstvo, pravosuđe i zdravstvo) koji se bave pitanjima zaštite od nasilja u obitelji, često rezultira nejednakim pristupom u tretiranju slučajeva obiteljskog nasilja. U cilju otklanjanja ovog problema neophodno je razviti multidisciplinarni pristup na principu međusobne suradnje, razmjene raspoloživih informacija i uzajamnog povjerenja. Najdjelotvorniji mehanizam za razvijanje ovog partnerstva je uspostavljanje partnerskih odnosa kroz primjenu zakona, podzakonskih akata i potpisivanje protokola o međusobnoj suradnji”*.

Nadalje, Ombudsmani podsjećaju da Istanbulska konvencija naglašava obvezu članica da osiguraju da prethodno opisane politike stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu suradnju svih nadležnih tijela, institucija i organizacija, odnosno uključivanje državnih organa, nacionalnih, regionalnih i lokalnih skupština i uprave, državnih institucija za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Nesporno je da Istanbulska konvencija prepoznaje značaj organizacija civilnog društva u zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, da obvezuje članice da odvajaju odgovarajuća financijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno provođenje integriranih politika, mjera i programa koje provode i nevladine organizacije i civilno društvo (članak 8), da su obvezne prepoznati, podsticati i podržavati, na svim razinama, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvornu suradnju s ovim organizacijama (članak 9).

Istanbulska konvencija u posebnom članku koji nosi naziv “sigurne kuće”, nameće obvezu državama članicama da poduzmu sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci (članak 23).

Međutim, u odgovorima nadležnih tijela dostavljenih Ombudsmanima, nerijetko se ističe da županijska i općinske vlasti u cijelosti nisu ispunile svoje obveze u pogledu osiguranja dostatnih finansijskih sredstava za borbu protiv nasilja u obitelji, ne izdvajaju sredstva za plaćanje smještaja žrtava nasilja u sigurne kuće, već to često pada na teret nevladinih organizacija.

Ombudsmani, u tom smislu, ponovno podsjećaju da je Vlada Županije/Kantona 10, u već pomenutom Programu mjera istaknula, da: “... U praksi, uvjeti za provedbu zaštitnih mjera često nisu osigurani. Nerijetko se desi da žrtva biva izbačena na ulicu sa djecom te je zbog različite okolnosti često primorana da se vrati kući nasilniku. Ovo se dešava iz razloga što žrtve obiteljskog nasilja nisu prepoznate u zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom. Na razini županije ne postoji niti jedna sigurna kuća, niti centar za liječenje od ovisnosti”.

I Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji Federacije Bosne i Hercegovine predviđa zbrinjavanje žrtve nasilja u obitelji u sigurnu kuću/sklonište, koja predstavlja posebnu mjeru podrške kojom se osigurava siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u obitelji, koju može realizirati pravna osoba, uz pristanak žrtve i na najduže šest mjeseci, što se može produžiti uz pisanu suglasnost nadležnog tijela starateljstva. Prema odredbama ovoga zakona sigurnu kuću može osnovati pravna ili fizička osoba sukladno zakonu, a kriterije i standarde za osnivanje, rad i financiranje sigurnih kuća propisuje federalni ministar rada i socijalne politike. Sredstva za financiranje privremenog zbrinjavanja žrtve nasilja u sigurnoj kući, drugoj odgovarajućoj instituciji ili kod druge obitelji, osiguravaju se sukladno sa propisima Federacije Bosne i Hercegovine i županija u postocima od: 1) proračuna županija u visini od 30%; 2) proračuna Federacije Bosne i Hercegovine u visini od 70% (članak 35 i članak 43).

Ombudsmani podsjećaju da Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom FBiH trenutno ne prepoznaje žrtve nasilja kao kategoriju korisnika socijalne zaštite. Kada su u pitanju županijski zakoni o socijalnoj zaštiti kao kategorija korisnika socijalne skrbi žrtva nasilja u obitelji se ne prepoznaje u svim županijskim zakonima, pa tako ni u Zakonu o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10.

Međunarodni dokumenti koji garantiraju prava iz oblasti socio-ekonomskih prava, među kojima je i pravo na socijalnu zaštitu i koji se primjenju u Bosni i Hercegovini su već ranije pomenuti Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima kao i revidirana Europska socijalna povelja, a koja je država dužna poštovati, štiti i ispunjavati. S obzirom na to da obveza leži na državi, način na koji će se ova prava ispuniti je u isključivoj brizi države i svaka država za sebe određuje modele socijalne skrbi na način kako to najbolje odgovara njezinom političko-državnom uređenju, tradiciji, specifičnim problemima koji opterećuju zemlju, itd.

Međutim, iako žrtve nasilja u obitelji, uzimajući u obzir trenutnu situaciju u kojoj su u nekim zakonima prepoznate kao korisnici socijalne zaštite, a u drugima ne, ova kategorija ima niz specifičnosti i zahtijeva poseban pristup, cijeneći da istovremno, kao što je već ranije istaknuto,

nasilje u obitelji predstavlja vid diskriminacije žena te da je zaštita ove kategorije garantirana i međunarodnim standardima u oblasti prava žena.

Međunarodni standardi o zaštiti žrtava nasilja naglasak stavljaju na žrtvu, te najprije uzimaju u obzir sigurnost i zaštitu žrtve, te u tom smislu potiču države da koordiniraju radnje u svezi zaštite žrtava, kako bi žrtve dobile trenutnu i sveobuhvatnu pomoć putem koordiniranog, multidisciplinarnog i stručnog djelovanja, te suradnju između policije, zdravstvenih i socijalnih službi, pravosudnog i nevladinog sektora. Međutim, primjera radi, Ombudsmani podsjećaju da nadležna tijela u općini Bosansko Grahovo nisu ispunila svoje obveze u slučajevima kada su žrtve nasilja imale potrebu zatražiti liječničku pomoć u Drvaru ili Livnu, (ambulanta u Bosanskom Grahovu radi dva puta tjedno po dva sata) jer nisu imale osiguran prijevoz. U konkretnom slučaju su nadležna tijela na području općine Bosansko Grahovo imala obvezu osigurati ili izvršiti prijevoz žrtve nasilja do zdravstvene ustanove.

Uvažavajući financijski aspekt, donošenje proračuna, osnivanje sigurnih kuća i/ili plaćanje smještaja žrtvama nasilja u obitelji, prigodom pronalaženja optimalnog modela zaštite žrtava nasilja u obitelji neophodno je imati u vidu sve prethodno navedeno.

Nadležna tijela u svojim odgovorima ističu da su žene žrtve nasilja u obitelji zbog ekonomske ovisnosti prinuđene da se vrte počinitelju nasilja, kao i da pred tužiteljstvom odbijaju svjedočiti i ne traže kazneno gonjenje počinitelja. Ombudsmani su mišljenja da ovakvom ponašanju žena žrtava nasilja u dobroj mjeri pridonosi neadekvatan odgovor vlasti na obveze iz čl. 18. i 20. Istanbulske konvencije, koje nisu poduzele adekvatne mjere na osnaživanju i ekonomskoj neovisnosti žena žrtava nasilja, njihovoj obuci i pomoći prigodom zapošljavanja. Također, žene žrtve nasilja, najčešće, nemaju mogućnost da uz pomoć vlasti riješe pitanje svoga stanovanja, što zbog nedovoljne brige, a što zbog loše financijske situacije i nedostatka adekvatnog stambenog prostora.

Iako nevladine organizacije i centri socijalne skrbi u konkretnim slučajevima pružaju odgovarajuću pravnu pomoć žrtvama nasilja u obitelji, na županijskoj razini još nije osigurana besplatna pravna pomoć.

Značajno je ukazati i na Preporuku 22. koju je Komitet za ukidanje diskriminacije žena dao u Zaključnim zapažanjima na kombinirano četvrto i peto periodično izvješće Bosne i Hercegovine²¹: *“Komitet preporučuje da zemlja članica: (a) uspostavi djelotvorne institucionalne mehanizme za koordinaciju, praćenje i ocjenu efikasnosti utjecaja razvijenih strategija i poduzetih mjera sa ciljem da osigura dosljednu primjenu zakona na svim razinama; ... (e) osigura odgovarajuću podršku, zaštitu i rehabilitaciju ženama žrtvama svih oblika nasilja, uključujući jačanje kapaciteta postojećih skloništa i proširenje suradnje i financiranje nevladinih organizacija koje osiguravaju sklonište i rehabilitaciju žrtvama”*.

Akcijskim planom za realiziranje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu, planirano je usklađivanje normativno-pravnog okvira u oblasti nasilja u obitelji sa domaćim i međunarodnim standardima iz ove oblasti,

²¹Zaključna zapažanja na kombinirano četvrto i peto periodično izvješće Bosne i Hercegovine Komiteta za ukidanje diskriminacije žena, od 25. Srpnja 2013. godine, http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/CEDAW_4-5.pdf, str. 6

unaprjeđivanje znanja i vještina osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u obitelji, unaprjeđivanje metodologije za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja u obitelji, povećanje društvene svijesti o nasilju u obitelji i oblicima nenasilničkog ponašanja te razvijanje multidisciplinarnog pristupa u lokalnim zajednicama u pružanju odgovarajućih vidova zaštite i tretmana žrtava nasilja u obitelji i rada sa osobama koje su počinile nasilje u obitelji.

U Akcijskom planu je predviđeno osnivanje sigurne kuće, ustroj besplatne pravne pomoći te donošenje izmjena i dopuna Zakona o socijalnoj skrbi Županije/Kantona 10, kojim se žrtve nasilja u obitelji prepoznaju kao korisnici socijalne pomoći.

Međutim, Ombudsmani podsjećaju da je do isteka 2020. godine do kada je predviđeno realiziranje navedenoga preostalo malo vremena i upitno je što će od planiranoga biti ostvareno.

Ombudsmani podsjećaju na značaj medija u prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u obitelji, čije promotivne aktivnosti trebaju biti usmjerene ka boljoj informiranosti žrtava o njihovim pravima i mogućnostima ostvarivanja tih prava i o štetnosti nasilnog ponašanja članova obitelji.

U tom smislu, Ombudsmani pozivaju medije da nastave odgovorno prezentirati problematiku nasilja u obitelji, a tamo gdje ima prostora, da poboljšaju svoj rad s ciljem što bolje informiranosti građana o ovom značajnom društvenom problemu. Ombudsmeni posebno ukazuju na važnost sudjelovanja stručnih lica u svim emisijama vezanim za ovu problematiku.

Ocjenom datih izjašnjenja nadležnih tijela može se konstatirati da nisu dosljedno poštovane odredbe međunarodnih standarda o ljudskim pravima i domaćeg zakonodavstva, a u smislu financijskih obveza kao ni obveza koje se odnose na osnivanje, rad i financiranje sigurnih kuća, prepoznavanje žrtve nasilja kao korisnika socijalne pomoći u Zakonu o socijalnoj skrbi te ustroja besplatne pravne pomoći.

Ombudsmani ukazuju na izostanak adekvatne multisektorske suradnje, na potrebu popunjavanja nadležnih organa i tijela stručnim i educiranim kadrom, kao i na pitanje učinkovitosti izrečenih uvjetnih osuda.

Uzimajući u obzir sve navedeno, postupajući sukladno sa svojim ovlastima, na temelju članka 32. Zakona o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i članka 7. Zakona o zabrani diskriminacije Ombudsmani Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir sigurnost i zaštitu žrtava nasilja u obitelji, donose

PREPORUKU

1. Da sva nadležna tijela u Županiji/Kantonu 10 poduzmu efikasne mjere i radnje na dosljednoj provedbi međunarodnih standarda o ljudskim pravima, domaćeg zakonodavstva i Akcijskog plana za realiziranje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji Županije/Kantona 10 za 2019. i 2020. godinu, a sukladno nalazima iz ove Preporuke.
2. Da u roku od 30 dana od dana prijema ove Preporuke obavijeste Ombudsmane za ljudska prava Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u cilju realiziranja iste.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine

Prof.dr Ljubinko Mitrović

Dr. Jasminka Džumhur

Nives Jukić